

Den Gode Anbringelse

Pilotprojekt med involvering af tidligere
beboers syn på opholdet

Erfaringer og perspektiver om kvalitet fra Lundekollektivet

INDLEDNING	4
OM PROJEKTET	4
PROJEKTETS RESULTATER	6
ANSVARLIGGØRELSE	6
PERSONEN FØR SYGDOM	6
PERSONALETS ROLLE	6
NÆRHEDSSTRUKTUR	6
FORÆLDRESAMARBEJDE	7
PROJEKTETS DESIGN OG METODER	8
FASE 1: LUNDEKOLLEKTIVETS VURDERING AF KVALITET	8
FASE 2: SAMARBEJDSPARTNERE OG PÅRØRENDES SYN PÅ KVALITET	8
FASE 3: TIDLIGERE BEBOERS VURDERING AF KVALITET	8
FASE 4: KVALITET GENERELT	8
UNDERSØGELSE AF LUNDEKOLLEKTIVETS PRAKSIS	8
INTERVIEW MED TIDLIGERE ANBRAGTE	9
OPHOLDET I LUNDEKOLLEKTIVET	9
OPLEVET KVALITET	10
OBJEKTIV KVALITET	10
PROJEKTETS EMPIRISKE MATERIALE	10
FASE 1 OG 2: GRUNDLAGET FOR INTERVIEWGUIDEN TIL DE TIDLIGERE ANBRAGTE	11
AT GØRE DEN UNGE AKTIV I EGEN BEHANDLING	11
HJEMLIGE OMGIVELSER	12
TÆT SAMARBEJDE MED FORÆLDRE OG PÅRØRENDE	12
SUPERVISION, DIALOG OG REFLEKSION	13
FASE 3: ANALYSE AF DE TIDLIGERE ANBRAGTES OPLEVELSER	14
PRÆSENTATION AF INFORMANTERNE	14
DE FEM BETYDNINGSFULDE PARAMETRE I EN ANBRINGELSE I LUNDEKOLLEKTIVET	16
ANSVARLIGGØRELSE	16
<i>Tydelige rammer man kan tage ansvaret for</i>	<i>16</i>
<i>Ansvar for eget liv</i>	<i>17</i>
<i>Sygdommen gør dig ikke uansvarlig</i>	<i>18</i>
PERSONEN FØR SYGDOM	18
<i>At overleve er ikke det samme som at lære at leve</i>	<i>18</i>
<i>At blive taget alvorligt og blive inddraget</i>	<i>19</i>
<i>At blive set og anerkendt</i>	<i>19</i>
<i>Sygdommen er ikke en hindring for den unges ønske</i>	<i>20</i>
PERSONALETS ROLLE	21
<i>Professionalisme versus nærhed</i>	<i>21</i>
<i>Tillidsfulde og understøttende medarbejdere</i>	<i>22</i>
<i>Efterfølgende kontakt</i>	<i>23</i>
<i>Rollefordeling mellem psykologer og pædagoger</i>	<i>24</i>
NÆRHEDSSTRUKTUR	25
<i>Lokale og små enheder</i>	<i>25</i>

<i>Hjemlige omgivelser</i>	26
<i>Internaliserede rutiner</i>	27
FORÆLDRESAMARBEJDE	28
<i>Et rum for at tale om de svære emner</i>	28
<i>Insisteren på forældresamarbejde</i>	29
<i>Forældresamarbejde som en del af de unges helbredelse</i>	29
FASE 4: OPSAMLING PÅ WORKSHOPPEN	31
PRÆSENTATION AF DELTAGERNE	31
AT GØRE DEN UNGE AKTIV I EGEN BEHANDLING	32
<i>Kan du/I komme med nogle konkrete eksempler på, hvordan temaet er tilstede i jeres arbejde?</i>	32
<i>Eventuelle bemærkninger til temaets begrænsninger</i>	33
PERSONALETS ROLLE: AT VÆRE RÅDGIVER FREM FOR EKSPERT	33
<i>Kan du/I komme med nogle konkrete eksempler på, hvordan temaet er tilstede i jeres arbejde?</i>	33
<i>Eventuelle bemærkninger til temaets begrænsninger</i>	34
PERSONEN FØR SYGDOMMEN	34
<i>Kan du/I komme med nogle konkrete eksempler på, hvordan temaet er tilstede i jeres arbejde?</i>	35
<i>Eventuelle bemærkninger til temaets begrænsninger</i>	35
NÆRHEDSSTRUKTUR	35
<i>Kan du/I komme med nogle konkrete eksempler på, hvordan temaet er tilstede i jeres arbejde?</i>	36
<i>Eventuelle bemærkninger til temaets begrænsninger</i>	36
TÆT KONTAKT MED FORÆLDRE OG PÅRØRENDE	36
<i>Kan du/I komme med nogle konkrete eksempler på, hvordan temaet er tilstede i jeres arbejde?</i>	37
<i>Eventuelle bemærkninger til temaets begrænsninger</i>	37
OPSAMLING	38
UDFORDRINGER FOR KVALITET	39
SUPERVISIONSKULTUREN	39
HVERDAG OG BEHANDLING BLANDET SAMMEN	39
ET SPEJL AF SIG SELV	39
TIDSPERSPEKTIVET	40
UNDERSØGELSENS FUND I FORHOLD TIL ANDEN FORSKNING	41
LITTERATUR	42

Projektrapport til PROJEKT' DEN GODE ANBRINGELSE – Pilotprojekt med involvering af tidligere beboers syn på opholdet
1. udgave 2019

Udarbejdet af Lundekollektivet & LOS – Landsorganisationen for sociale tilbud

Projektkonsulenter

Julie Falentin, Lundekollektivet juliefalentin@gmail.com
Charlotte Varberg, LOS Chv@los.dk

Projektleder Martin Madsen, LOS
mm@los.dk

Projektet er udviklet med særlige bidrag fra Michael Christensen

Lundekollektivet
Holløselundvej 23-25,
3210 Vejby
Telefon 48 70 78 99

LOS – Landsorganisationen for sociale tilbud
Blekinge Boulevard 2.
2630 Taastrup
Telefon 70 23 34 00

Projektet er finansieret med støtte fra Fonden PRO.

Indledning

Projektet er et praksisnært pilotprojekt, der blandt andet involverer tidligere beboers syn på egen anbringelse. Projektets ambition er at identificere og sætte fokus på, hvad kvalitet er for en størrelse i arbejdet med udsatte børn og unge. I en lang periode har kvalitet været synonym med konkrete metoder og indsatser, der kan beskrives og effektmåles over for bestemte målgrupper. Definitionen af kvalitet er ofte præget af rationelle og tekniske løsningsmodeller, hvor dette projekt har ambitioner om at lade det sociale felts praksis blive beskrevet som mere end blot at omhandle konkrete metoder og indsatser.

Projektets mål er:

- *At afdække, hvad der udgør et kvalitetsophold – set fra tidligere beboeres optik*

På baggrund af dette:

- *At udvikle et inspirationsmateriale til brug for andre institutioner*

Om projektet

Projektet er et kvalitativt casestudie, der primært undersøger tidligere anbragtes syn på deres eget ophold. Projektet har hovedsageligt interviewet tidligere anbragte, der interviewes mere end fem år efter anbringelsen. Herved får projektet adgang og mulighed for at undersøge de interviewedes nuværende tilstand, og få deres perspektiver på, om de oplever, at den pædagogiske/terapeutiske indsats har haft en betydning for deres tilstand.

Der fokuseres på anbragte med almindeligt fungerende kognitionsniveau og anbragte, der oftest har haft berøring med psykiatrien, inden de visiteres til opholdsstedet. Undersøgelsen er foretaget ved at undersøge Lundekollektivet, der er et opholdssted for unge, der går fra 14 år og opefter. Der er især tale om jeg-svage unge, som har brug for praktisk, pædagogisk og psykologisk støtte på et opholdssted for unge. Lundekollektivet er under ledelse af Frank og Anne-Grete, der begge har en bachelor i psykologi. Opholdsstedet blev oprettet i 1986 og har siden gjort meget ud af at holde kontakten til tidligere beboere og har samtidigt løbende kunnet fremvise gode resultater. Man kan se mere om Lundekollektivet på <http://www.lundekollektivet.dk/>. Lundekollektivet udgør således projektets 'case'.

Projektet trækker til dels på forskningsrelateret viden i spørgsmålet om, hvad der defineres som kvalitet og positive resultater, hvor det understreges, at skolegang og uddannelse har afgørende betydning for det videre forløb efter anbringelse (Vinnerljung m.fl. 2005). Endvidere viser dele af forskningen, at det har en betydning, at barnet eller den unge oparbejder evnen til at skabe sociale netværk, som de kan tage med ind i voksenlivet. Sociale netværk bryder med isolationen og kan fungere som støtte i vanskelige situationer eller hårde tider (Mølholt m.fl. 2012). I den henseende er relationen med forældre/pårørende også yderst vigtig at have afklaret, hvilket forskningen også peger på (Mølholt m.fl. 2012, Yen m.fl. 2009,). Projektet fokuserer på disse elementer, men går til opgaven med en ambition om at blive 'forbløffet' (Hastrup 1992) og dermed opdage 'nye' dynamikker og faktorer, der også kan have betydning

samtidigt med, at projektet er bevidst om tidligere forskning og praksiserfaring (se eksempelvis KL & LOS (2000)).

At vurdere kvalitet kan være en vanskelig opgave og derfor fokuserer projektet på kvalitet på to måder:

- 1) Den kvalitativt orienterede og individbestemte kvalitet såsom eksempelvis at forstå, hvad 'et godt voksenliv' er, eller hvad det vil sige at være en aktiv medborger (Delanty 2000,2002,2003, Kaaber 2005, Lister 2007, Gallagher & Gallagher 2008, Warming 2011). Her er det de tidligere og nuværende anbragtes og pårørendes opfattelser og definitioner af, hvad det 'gode voksenliv' er, der er centralt for projektet.
- 2) Den 'objektive' kvalitet: Omend der kan være individuelle opfattelser af, hvad et 'godt voksenliv' eller en aktiv medborger er, ligger der implicit en overordnet forventning til anbringelser generelt, der i grove træk handler om, at de unge får kapacitet til at kunne bære sig i det omkringliggende samfund. Man kan argumentere for, at den gode anbringelse bør kunne udgøre et fundament for, at de unge forbedrer sine evner dertil.

Projektet vil derved undersøge, hvad de tidligere anbragte definerer som det 'gode voksenliv', men også om de tidligere anbragte mener, at Lundekollektivet har haft positiv betydning i forhold til, om de; *har afsluttet folkeskolens afgangsprøve, har færdiggjort eller er i gang med en ungdomsuddannelse eller videregående uddannelse, er beskæftiget på arbejdsmarkedet, har et stabilt netværk og/eller er i egen bolig.*

Projektet har et bevidst fokus på kvalitet og ressourcer, hvilket betyder, at projektet søger at identificere de mekanismer, der er med til at udgøre et kvalitetsophold for projektets målgruppe. Dette betyder naturligvis ikke, at Lundekollektivet er perfekt afstemt i alle forhold, og at der ikke kan identificeres perspektiver, hvor kvaliteten kan forbedres. Omend projektet ikke har fokus på disse områder, er der gennem det gennemførte analysearbejde blevet identificeret perspektiver, der potentielt *kan* være problematiske i forhold til at sikre kvalitet. Disse perspektiver vil blive behandlet i afsnittet '*Udfordringer for kvalitet*'.

5

Projektets resultater

Undersøgelsen af, hvad der er kvalitet i en anbringelse, er en kompleks størrelse, som ikke kan måles på. Alligevel har der tegnet sig et billede af fem parametre, som har vist sig at have en stor betydning for netop denne målgruppes mulighed for at komme videre efter anbringelsen. Disse potentialer fungerer ikke som dokumenterede endegyldige resultater, men de vidner om potentielle guidende elementer, der kan have positive virkninger på borgeren.

Ansvarliggørelse

Efter at have talt med både pårørende, nuværende- og tidligere anbragte i Lundekollektivet bliver det tydeligt, at Lundekollektivets arbejde med ansvarliggørelse starter med at lære den unge at tage ansvar for sig selv, sin egen krop og sine egne udfordringer. Hen ad vejen – og i samspil med at lære at tage ansvar for sig selv - lærer de unge også at indgå i et fællesskab, hvorved de lærer at tage ansvar for de fælles interesser. Det er dog deres eget ansvar at indgå i fællesskabet. Eftersom de fælles værdier bliver internaliseret i de unge, skal de også "til sidst" i opholdet lære at være selvstændige og at stå på egne ben.

Personen før sygdom

Et andet parameter, der har vist sig at have en stor betydning, er arbejdet med fokuset på mennesket, før sygdommen bliver behandlet direkte. Det bemærkelsesværdige er, at informanterne har udviklet sig fra at have følelsen af, at de var problematiske unge, der ikke var noget værd til at blive mennesker med større selvtillid og tiltro til sig selv. Særligt de interviewede tidligere anbragte udtaler, at årsagen har været, at de er blevet mødt med respekt, de har fået anerkendelse, og de er blevet inddraget og taget alvorligt i deres tid i Lundekollektivet. Samtidig viser interviewmaterialet, at Lundekollektivet har givet de unge en tro på, at de kan nå de mål og delmål, de ønsker, og at deres sygdom ikke altid behøver at være en hindring. Lundekollektivets fokus på de unges styrker og ressourcer har gjort, at de unge selv har fået følelsen af, at de kunne noget, og at de var gode til noget.

Personalets rolle

Medarbejderne har en afgørende betydning for de anbragte. Informanterne lægger stor vægt på, at det er medarbejdernes fortjeneste, at deres selvværd og selvtillid blev forøget, idet de voksne viste dem, at de havde en betydning som mennesker. Det bliver beskrevet, at medarbejderne havde en fin og respektfuld balancegang mellem at være kærlig og samtidig have en professionel tilgang. De havde en tillidsfuld og understøttende rolle, som åbnede op for et rum, hvor der var plads til at tale om alle slags følelser. Særligt de daglige snakke, der ikke var planlagte, har haft en stor betydning for de tidligere anbragte. Tilsammen har disse elementer bidraget til nogle stærke og vedvarende relationer mellem personalet og flere af informanterne, hvorfor flere af dem også bibeholdte kontakten over en længere periode efter, at de var flyttet ud af Lundekollektivet.

Nærhedsstruktur

Et relativt lille og lokalt miljø med kun 5-7 beboere ad gangen gør det lettere at danne nogle tætte og varige relationer, hvilket har været af afgørende betydning for informanternes bedring. Relationerne, stemningen og de hjemlige omgivelser har netop været med til at give dem den form for tryghed, som både de nuværende og de tidligere

beboere indikerer, at de har haft behov for. Den familielignende struktur med faste rammer og rutiner i huset har givet dem en ro og stabilitet, som har været nødvendig for at lære at leve med deres udfordringer i deres videre liv.

Forældresamarbejde

Inddragelse af forældre og pårørende har en afgørende betydning for de anbragtes videre liv efter deres ophold. Informanterne fortæller om, at der blev skabt et fælles sprog for at tale om de svære ting. Samtidig fortæller forældrene, at de fik nogle redskaber fra Lundekollektivet, som gjorde dem bedre i stand til at støtte deres børn, når de flyttede fra Lundekollektivet. Særligt udtaler flere af de tidligere anbragte, at dette har resulteret i, at deres relation til deres forældre er blevet styrket.

Projektets design og metoder

For at komme nærmere en praksisfunderet udvikling (i samspil med videnskabelig viden) af indsigter i forhold til projektets formål, er projektet designet som et paradigmatisk casestudie (Flyvbjerg 1991, 2006). Hermed trækkes på den forståelse, at viden fra få institutioner kan generere læring, der generelt kan anvendes på flere institutioner med lignende karakteristika.

Projektet er derved inddelt i flere analytiske og metodiske lag, hvor projektets fund gradvist bliver kvalificeret. Projektet opererer derfor med fire metodiske faser:

Fase 1: Lundekollektivets vurdering af kvalitet

Fra november 2017 og henover foråret 2018 identificerede projektet flere gennemgående temaer, der vurderes som særligt centrale for Lundekollektivets kvalitet. Disse er blevet undersøgt gennem observationer af praksis, hvor der er blevet observeret flere episoder fra det pædagogiske og terapeutiske arbejde, hvorefter der er foretaget opfølgende interviews med beboere og personale. Dette har ført til en række temaer, der har skabt et fundament for projektet, som undersøges nærmere ved interviews med samarbejdspartnere, pårørende og tidligere beboere.

Fase 2: Samarbejdspartnere og pårørendes syn på kvalitet

Efter afslutning af fase 1 er der fundament for at skabe meningsfulde interviewguides til at interviewe pårørende til nuværende beboere og samarbejdspartnere både tidligere og nuværende. Samarbejdspartnerne dækker primært over supervisorer, sagsbehandlere og samarbejde med skoler. Interviewene blev gennemført i sommeren 2018.

Fase 3: Tidligere beboers vurdering af kvalitet

Projektet gennemførte i efteråret 2018 og første del af 2019 12 interviews med tidligere beboere. De tidligere beboere kan have haft deres gang i Lundekollektivet for flere år tilbage, hvortil det er muligt at vurdere deres livssituation op mod anbringelsen i Lundekollektivet.

Fase 4: Kvalitet generelt

Sidste fase fokuserer på projektets fund, som bestod af en workshop i foråret 2019, hvor sammenlagt fire institutioner diskuterede de særlige elementer, der vurderes som udslagsgivende for kvalitet i anbringelserne. Disse elementer, der kan have betydning for beboernes positive udvikling, blev identificeret i projektets første tre faser.

Undersøgelse af Lundekollektivets praksis

Projektet har opereret med et dobbeltblik på institutionens praksis. Først blev institutionen undersøgt primært ud fra et autoetnografisk udgangspunkt, hvor der forskes i egen praksis (forskning med et indefra blik) (Baarts 2010). Her undersøgte og beskrev en af institutionens medarbejdere (kandidat i psykologi) de særlige situationer og praksisbeskrivelser, der fra institutionens side blev vurderet som vigtige for kvalitet. Ligeledes interviewede medarbejderen også de nuværende unge, der bor i Lundekollektivet med henblik på at få indsigt i, hvad de anså som det mest positive ved at bo i Lundekollektivet. Disse indsigter fra praksis blev derefter holdt op imod interviews med samarbejdspartnere og pårørende, som blev foretaget af LOS' konsulenter (forskning med et udefra blik).

Til hver gruppe af interviewpersoner er det vigtigt at have overvejelser om udvælgelseskriterier:

- Samarbejdspartnere: Kriteriet for udvælgelse af samarbejdspartnere er, at de skal have samarbejdet med Lundekollektivet over et længere stykke tid - mere end et år. Ved at have samarbejdspartnere med i projektet, der har erfaring med Lundekollektivets praksis, kan de udsagn, som de tidligere (og nuværende) beboere italesætter, kvalificeres vha. triangulering. Samarbejdspartnerne kan eksempelvis være skolerepræsentanter, PPR-repræsentanter eller supervisorer, der har visiteret til Lundekollektivet. Kort sagt: Socialarbejdere, der på den ene eller anden måde har haft et samarbejde med Lundekollektivet omkring de børn og unge, der bor eller har boet i Lundekollektivet.
- Pårørende: Ligesom med samarbejdspartnerne er interviewene med pårørende centrale for at forstå, hvordan Lundekollektivets praksis henover årene har været. Som nævnt ovenfor er der meget, der tyder på, at opbakning og gode relationer mellem opholdssted og pårørende er centralt for at forstå, hvorfor en anbringelse ender godt, eller måske resulterer i et sammenbrud.
- Tidligere beboere: De tidligere beboere i Lundekollektivet er projektets mest centrale informanter. Her bliver de retrospektive blikke på praksis italesat, og det bliver skildret, hvad der for dem har gjort en forskel både positivt og negativt. Derfor udgør denne gruppe af informanter netop størstedelen af den samlede empiri i projektet.

Interview med tidligere anbragte

Spørgeguiden til interview med de tidligere anbragte er opbygget ved en række spørgsmål, der (primært) fokuserer på respondenternes egne oplevelser og perspektiver på deres ophold i Lundekollektivet. Det betyder, at spørgeguiden ikke direkte spørger ind til de elementer, projektet allerede er blevet bekendt med via projektets første to faser, men at spørgsmålene er designet til at respondenterne giver deres vurderinger og perspektiver på kvalitet mere generelt, men med inspiration fra de emner projektet er blevet bekendt med. Overordnet set søger spørgeguiden at identificere, hvor de tidligere anbragte er i deres liv på interview tidspunktet, og om de vurderer, at Lundekollektivet har haft en indflydelse på deres succeser (og mangel på samme).

Derudover søger interviewguiden også at få perspektiver på Lundekollektivets postulerede kvalitetsarbejde, der omhandler et spændingsfelt mellem klar fælles struktur og individuelle behov for den enkelte beboer. På den ene side er der klare forventninger til, hvordan man som ung agerer i huset med planer om faste aktiviteter, rengøring, madlavning og fastlagt lektielæsning. Samtidigt italesætter både unge i Lundekollektivet og tidligere pårørende, at Lundekollektivet har en evne til at skræddersy forløb, der matcher de unges individuelle behov, selvom disse kan være meget forskellige fra ung til ung.

Interviewguiden er opdelt i 3 tematiske faser (eksklusiv indledning og afslutning).

Opholdet i Lundekollektivet

Ved første tema undersøges, hvordan respondenterne oplevede deres ophold. Herunder søges der at få afklaret, om respondenterne; *blev inddraget i deres egen behandling, havde indflydelse på dagligdagen, og om respondenternes familie/pårørende og andre*

aktører (skole, fritidsaktiviteter) blev inddraget i deres behandling. Disse emner relaterer sig til fundene fra fase 1 og 2, der peger på fire temaer, som vurderes at have en særlig betydning for det kvalitetsarbejde, der udføres i Lundekollektivet.

Oplevet Kvalitet

Her søges at få respondenternes egne holdninger til, hvad det gode liv er, og om de mener, at Lundekollektivet har været medskabende til at fremme dette gode liv og deres livskvalitet.

Objektiv kvalitet

Her søges at få afdækket, om respondenterne mener, at Lundekollektivet har haft betydning for deres selvstændighed ud fra 'objektive' selvstændighedsparametre. Interviewene undersøgte derved, om de tidligere anbragte mener, at Lundekollektivet har haft positiv betydning i forhold til, om de har opnået et selvstændigt liv.

Projektets empiriske materiale

Projektets samlede kvalitative empiriske materiale består af:

- 35 observationer fra den daglige praksis i Lundekollektivet
- 12 interviews med tidligere beboere
- 5 interviews med nuværende beboere i Lundekollektivet
- 6 interviews med tidligere pårørende
- 3 interviews med samarbejdspartnere
- 2 observationer af personalemøder/intern kursusdag
- 1 gruppeinterview med to af Lundekollektivets personaler
- 1 gruppeinterview med Lundekollektivets ledelse og bestyrelse.
- 1 Workshop med andre opholdssteder

10

Fase 1 og 2: Grundlaget for interviewguiden til de tidligere anbragte

Ved observationerne fra praksis, interviewene med beboere, de pårørende og samarbejdspartnerne står det klart, hvordan Lundekollektivets arbejde og kvalitet er noget, der handler om at kunne tage udgangspunkt i den enkelte unge samtidigt med, at man bevarer en tydelig og fast struktur. På den ene side er der klare forventninger til, hvordan man som ung agerer i huset med planer om faste aktiviteter, rengøring, madlavning og fastlagt lektielæsning. På den anden side italesætter både unge i Lundekollektivet og tidligere pårørende, at Lundekollektivet har en evne til at skræddersy forløb, der matcher den unges behov, selvom disse kan være meget forskellige fra ung til ung.

Undersøgelsen har indtil videre identificeret fire temaer, som vurderes at have en særlig betydning for det kvalitetsarbejde, der udføres i Lundekollektivet:

- *At gøre den unge aktiv i egen behandling*
- *Hjemlige omgivelser*
- *Tæt kontakt med forældre og pårørende*
- *Supervision, dialog og refleksion*

Disse fire temaer er på en eller anden måde med til at muliggøre en klar struktur med klare forventninger, og de bidrager samtidig til, at de unge føler sig som medstyrende og medbestemmende i forhold til egen behandling. I det næste afsnit kan man læse nærmere om de fire temaer, der giver et indblik i Lundekollektivets arbejde. Punkterne kan bruges som inspiration og til refleksion over arbejdet, der udføres på opholdssteder og andre sociale tilbud.

At gøre den unge aktiv i egen behandling

Det vurderes særligt positivt ved Lundekollektivets arbejde, at der bruges energi på at forstå de unges bekymringer vedr. det, der hæmmer dem i at deltage i eksempelvis skole eller sociale sammenhænge, og at Lundekollektivet tager disse bekymringer seriøst. Disse bekymringer bliver således genstanden for behandlingsarbejdet, hvor den unge 'i sit eget tempo' arbejder med at håndtere det, der føles utrygt. Lundekollektivets leder, Frank forklarer i relation til dette, at Lundekollektivets tilgang til behandlingen af den enkelte unge kan formuleres på følgende måde; først at møde og derefter at nøde. At møde refererer til Kirkegaard's forståelse af hjælpekunst:

"At man, når det i sandhed skal lykkes at føre et menneske hen til et bestemt sted, først og fremmest må passe på at finde ham der, hvor han er, og begynde der. Dette er hemmeligheden ved al hjælpekunst. Enhver der ikke kan det, han er selv en indbildning, når han mener at kunne hjælpe en anden. For i sandhed at kunne hjælpe en anden må jeg forstå mere end han – men dog vel først og fremmest forstå det, han forstår. Når jeg ikke gør det, så hjælper min mereforståen ham slet ikke" (Kirkegaard, 1859).

'At nøde' handler om, at Lundekollektivets opgave på sin vis er at "flytte" den unge - ofte fra nogle fastlåste, trygge og dog plagsomme - begrænsende positioner til nye og mere udviklingsfaseliterende positioner. Dette kan beskrives som en forførelsesproces, der for at den skal lykkes, er nødt til at foregå i en atmosfære af tryghed. Denne tryghed etableres bl.a. ved, at det foregår i den unges eget tempo, som det beskrives. Enhver forcering vil øge utrygheden, som vil forhindre processen, hvis den bliver for høj.

Lundekollektivets medarbejdere italesætter bl.a. dette ved, at de tilrettelægger den unges behandlingsforløb ud fra 'Zonen for nærmeste udvikling' (Vygotsky 1978). Samtidig er der fokus på at guide den unge ud i situationer, der skaber succeser frem for fiaskoer. Denne forståelse for de unges problemer, sammenholdt med et fokus på at lade de unge være aktive i deres egen behandling, tyder på, at der opstår en art partnerskab mellem de unge og personalet i Lundekollektivet, hvor man som personale er opmærksom på, hvordan man tilgår beboeren. Fire ud af de fem interviewede nuværende beboere italesætter, at personalet er forstående og opmærksomme på deres behov og generelt skaber en god stemning.

Eksempelvis beskriver en af de nuværende beboere, at personalet er gode til at rammesætte behandlingsarbejdet, så det passer til den enkelte. Personligt har beboeren svært ved at gå i samtalerapi med Lundekollektivets interne psykologer, da beboeren har svært ved at indgå i en terapikontekst, hvor man taler om fortrolige, svære og intime emner, for så efterfølgende at indgå i hverdagslignende aktiviteter med samme person. Samtidigt registrerer beboeren, at andre unge nyder godt af, at psykologerne både har samtaler på det meget personlige niveau, og at de er en del af den 'almindelige' dagligdag.

De unge føler sig således hørt i deres behov i forhold til behandlingen og kan aktivt tage stilling til, hvordan behandlingen tilrettelægges.

Hjemlige omgivelser

I alle interviewene med de unge, der bor i Lundekollektivet, fremhæves Lundekollektivets hjemlige omgivelser, som gør det hyggeligt og rart at være der. I et af interviewene har den unge bidt mærke i, at en af naboerne til Lundekollektivet ikke vidste, at det var et opholdssted til trods for, at naboen havde boet ved siden af Lundekollektivet i syv år. Den unge fortæller historien som et eksempel på, at Lundekollektivet føles og ses som et hjem.

I et af interviewene med en af de pårørende italesættes det også, at hendes datter havde lagt stor vægt på ordet kollektiv, og at man bor i Lundekollektivet sammen med andre, som man får et forhold til, plus man får et ansvar for 'hjemmet' og må indgå i hjemmets strukturer og rutiner. Mange faktorer vedrørende det element at skabe hjemlige omgivelser adresseres jævnlige i både interviewene med de unge og de tidligere pårørende. Nogle af disse elementer omhandler en bevidst holdning til stedets fysiske faciliteter og de aktiviteter, der igangsættes i Lundekollektivet, såsom:

- Husdyr som hunde og heste, der er med til at skabe en følelse af tryghed og genkendelighed.
- Lundekollektivets størrelse. Det er et hjem og ikke en institution, hvilket er afspejlet ved indretningen af Lundekollektivet, der er udformet som et hjem.
- Valg af personbiler frem for 'institutionsbusser'.
- Traditioner og aktiviteter, der samler og skaber fællesskab blandt unge og personale.

Tæt samarbejde med forældre og pårørende

Ved observationerne af det daglige arbejde ses et fokus på at inddrage de pårørende i overvejelserne vedrørende det behandlingsmæssige arbejde med de unge. I de interviews, vi har foretaget med de pårørende, beskriver flere af dem, at Lundekollektivet interesserer sig for deres børn, og at de er nysgerrige på, hvordan de skaber udvikling for de unge med udgangspunkt i den unges konkrete problemer. Hertil

bliver de pårørende holdt opdateret og såvidt muligt inddraget i behandlingen.

En pårørende italesætter positivt, at hun blev inddraget i handleplanerne for datteren, samt inddraget ved møder med psykiateren, hvilket gjorde, at alle havde samme tilgang i måden, de skulle forholde sig til datteren på. En anden pårørende italesætter, at Lundekollektivet holdte familiesessioner, hvor det var dynamikken mellem datteren og familien, der var under lup. Dette ser han som en anerkendelse af, at problemet ikke kun eksisterer for datteren, men at familiestrukturerne også var en af de elementer, der måtte heles og tænkes anderledes, for at hans datter kunne få det bedre.

De pårørende blev spurgt om, hvad Lundekollektivet gør anderledes end andre dele af behandlingssystemet, som de pårørende ellers har haft kontakt med. Her lægges der særligt vægt på, at Lundekollektivet har fokus på at forstå de unges problemer og undersøger, hvordan de kan hjælpe dem. Der italesættes en nysgerrighed, hvor Lundekollektivet ikke på forhånd definerer, hvad de kan og ikke kan. Dette opleves som en kontrast til det rigide system, de pårørende ellers har stiftet bekendtskab med. Særligt i mødet med psykiatrien, tages der udgangspunkt i meget faste målgruppebeskrivelser og definitioner af de unges adfærd og problemer, hvilket de unge skal passe indenfor, før at de kan modtage en (forud)bestemt behandling.

Supervision, dialog og refleksion

I den indledende frase først i afsnittet står det beskrevet, hvordan der i det indsamlede materiale er stor enighed om, at Lundekollektivets kvalitet bl.a. består i at skabe en fast og klar struktur med faste rutiner, samt at kunne levere nærværende og individuelle behandlingsforløb, hvor der er plads til at tage meget forskellige individuelle behov. Denne sondring mellem en klar struktur, og samtidig at tage højde for den enkelte unges ønsker og behov, har de samarbejdspartnere, vi har talt med, også identificeret som et kvalitetsparameter. Det blev ovenikøbet et centralt tema i gruppeinterviewet med de to personaler. Her nævnes Lundekollektivets supervisionskultur som værende et vigtigt element. Supervisionskulturen skal ikke kun forstås som den eksterne supervision, der gennemføres med eksterne psykologer, men også Lundekollektivets daglige sparring. Samarbejdspartnerne italesætter en refleksiv kultur, hvor medarbejdere og ledere ofte er i tæt dialog om, hvordan personalet kan håndtere beboernes problemer anderledes, hvis der opleves at være udfordringer. Denne kultur italesættes som værende særligt tilstede i Lundekollektivet, pga. flere forhold:

- Personalegruppens størrelse: En mindre gruppe bestående af i alt 12 personaler (inklusive vikarer) og to ledere.
- At personalet og lederne har supervision sammen, der skaber muligheder for at lade supervisionen fortsætte internt mellem leder og personale efter den eksterne supervision har fundet sted.
- Ledere, der har psykologbaggrund, kan give umiddelbar og direkte sparring til det pædagogiske personale, når der er behov for det.

Fase 3: Analyse af de tidligere anbragtes oplevelser

Efter at have talt med de tidligere anbragte i Lundekollektivet, bliver det tydeligt, at der er nogle særlige emner, som er gennemgående i alle de 12 informanternes fortællinger.

Under analysen af interviewene med de tidligere anbragte er der identificeret fem forskellige temaer. Man kan argumentere for, at flere af informanternes udsagn kan indgå i flere af temaerne, men i selve analysen bliver de inddelt i særlige temaer for at gøre det tydeligere og mere overskueligt.

Det første tema handler om *Ansvarliggørelse*, som også bliver beskrevet i første og anden fase i undersøgelsen; herunder hvordan den unge bliver gjort aktiv i egen behandling. På samme måde italesætter de tidligere anbragte, at de blev gjort ansvarlige for sig selv, sin egen krop og sine egne udfordringer. Dette kædes over i det andet tema, som kaldes *Personen før sygdom*, idet det handler om de tidligere anbragtes oplevelse med at blive mødt som en person frem for en sygdom eller diagnose. Måden at blive mødt på hænger sammen med *Personalets rolle*, hvorfor det er undersøgelsens tredje tema. Personalet bliver beskrevet som at have en fin balancegang mellem at være kærlig og samtidig have en professionel tilgang. Den kærlige tilgang hænger også sammen med undersøgelsens fjerde tema, som kaldes *Nærhedsstruktur*. De tidligere anbragte fortæller om nogle hjemlige omgivelser, som har bidraget til deres positive oplevelser ved at bo i Lundekollektivet. Dette er også i tråd med undersøgelsens fase 1 og fase 2, hvor det bliver beskrevet, at Lundekollektivet både føles og ses som et rigtigt hjem. Det sidste tema; *Forældresamarbejde* er ligeledes et tema, som både bliver beskrevet af de tidligere anbragte, men også i fase 1 og 2, hvor pårørende og nuværende beboere er blevet interviewet. De tidligere anbragte fortæller, at Lundekollektivet gjorde meget for at have et tæt samarbejde med deres forældre, hvilket også har været med til at styrke deres forhold til forældrene på længere sigt.

Samtlige punkter bliver beskrevet yderligere i følgende afsnit, men først giver det mening at skitsere de tidligere anbragte, der er blevet interviewet i denne fase.

Præsentation af informanterne

Som tidligere nævnt er der i alt blevet interviewet 12 tidligere anbragte i Lundekollektivet. Disse 12 har tilfælles, at de alle er piger, men årsagerne til selve anbringelsen er forskellige – fælles er dog, at de har været indadreagerende, mens de boede i Lundekollektivet. Det skal nævnes, at de alle er anonymiserede, og at navnene er opdigtede.

Nedenfor er lavet en oversigt, der præsenterer informanterne.

<i>Respondent</i>	<i>Alder</i>	<i>Hvornår flyttede de fra Lundekollektivet</i>	<i>Uddannelsesniveau</i>	<i>Modtaget støtte efter anbringelsen i LK</i>
Hanne	32	Mere end 10 år siden	Folkeskolen	Modtog efterværn
Tinna	25	7-10 år siden	Mellemlang videregående	Modtog efterværn
Trine	24	7-10 år siden	Længere videregående	Forløb med psykolog efterfølgende
Carina	33	Mere end 10 år siden	Længere videregående	Forløb med psykolog efterfølgende

Majken	34	Mere end 10 år siden	Mellemlang videregående	Nej
Christina	31	Mere end 10 år siden	Mellemlang videregående	Nej
Merete	45	Mere end 10 år siden	Mellemlang videregående	Nej
Anja	22	2 år siden	HF	Modtog efterværn
Line	23	4 år siden	Skal i gang med mellemlang videregående	Modtog efterværn
Anette	28	10 år siden	Mellemlang videregående	Psykologhjælp + mentorforløb
Kathrine	29	Mere end 10 år siden	Ph.d.	Psykologforløb
Susanne	17	1 år siden	Folkeskolen	Videreanbragt: Misbrug

Overordnet viser oversigten, at 7 ud af de 12 informanter flyttede fra Lundekollektivet for 10 år siden eller mere. Tre af informanterne flyttede for mellem 1-4 år siden. De sidste to informanter flyttede for 8 år siden.

Af uddannelsesniveau har præcis halvdelen gennemført eller er i gang med en mellemlang videregående uddannelse. To informanter er i gang med eller har gennemført en længere videregående uddannelse, mens én er i gang med sin ph.d.

Tre af informanterne har ikke haft behov for støtte efter deres ophold i Lundekollektivet, mens fire har haft et forløb med en psykolog efterfølgende. Fire af informanterne modtog efterværn, efter de flyttede fra Lundekollektivet. En enkelt informant blev flyttet videre til et andet tilbud på grund af et aktivt stofmisbrug.

15

De fem betydningsfulde parametre i en anbringelse i Lundekollektivet

Som tidligere nævnt er der fem særlige temaer, som er afgørende for de tidligere anbragtes oplevelse af Lundekollektivet. Disse fem tematikker vil blive præsenteret nedenfor inklusive eksempler.

Ansvarliggørelse

En af de tematikker, der har været gennemgående i undersøgelsen af Lundekollektivets kvalitet, er *ansvarliggørelse*. Samtlige unge af de tidligere anbragte i Lundekollektivet, beskriver, at der under deres ophold har været fokus på at gøre dem ansvarlige for deres eget liv, som de har taget med sig i deres liv sidenhen. Dog er det også en betydningsfuld parameter, som de nuværende beboere også peger på. Lundekollektivets arbejde med ansvarliggørelse handler om at lære den unge at tage ansvar for sig selv, sin egen krop og sine egne udfordringer. Hen ad vejen – og i samspil med at lære at tage ansvar for sig selv – lærer de unge også at indgå i et fællesskab, hvorved de lærer at tage ansvar for de fælles interesser. Denne ansvarliggørelse kommer til udtryk gennem flere elementer af de tidligere anbragtes fortællinger om deres tid i Lundekollektivet.

Tydelige rammer man kan tage ansvaret for

Flere af informanterne italesætter, at det er ens eget valg, om man vil bo i Lundekollektivet, og derfor kan man sige, at de allerede fra starten skal tage ansvar for deres eget liv og helbred. Det kan være medvirkende til, at informanterne føler sig hørt og inddraget som et menneske. Dog udtaler over halvdelen af informanterne, at der er en tydelighed omkring, hvilken adfærd, der tolereres i Lundekollektivet. Der er en grænse for, hvad Lundekollektivet og fællesskabet i kollektivet kan rumme. For eksempel fortæller tre informanter, at de var begyndt at skære i sig selv, hvorefter både Frank og Anne-Grete sagde til dem på meget kærlig vis, at de derfor var for dårlige til at være i Lundekollektivet, og at de måtte flytte, hvis ikke de stoppede med at skære i sig selv. Ingen af de tre informanter ønskede at flytte, og derfor stoppede de med at skære i sig selv.

De tydelige rammer er også medvirkende til, at de tidligere unge har fået en følelse af ansvar. Eksempelvis beskrives Lundekollektivets hverdagsstruktur som værende med faste rammer og rutiner; der er for eksempel faste maddider, rengøringstidspunkter og sengetider. Flere af informanterne fortæller, at det var deres eget ansvar at indgå i disse rutiner ligesom det er deres eget ansvar at vurdere om de vil bo i Lundekollektivet. Christina italesætter eksempelvis rutinerne som at være en form for "frihed under ansvar". Hvis man for eksempel var en anelse doven, hvad rengøringen af ens eget værelse angik, blev denne tjekket mere omhyggeligt. Som hun nævner, blev der ikke løftet gulvtæpper, hvis det ikke var nødvendigt. Så længe beboerne ikke havde givet anledning til andet, blev der udvist en tillid fra de voksne om, at de gjorde det godt. Hun skildrer, at hendes oplevelse var, at der hovedsageligt var en tilfredsstillelse blandt de andre beboere, når en voksen blot kunne kigge ind på værelset og konstatere, at alt så godt ud. Så vidste man, at man havde gjort det godt. Det indikerer derfor, at de unge selv gjorde en anstrengelse for at påtage sig dette ansvar for samtidig at modtage anerkendelse for det.

Christina forklarer videre omkring sit udsagn om, at der var frihed under ansvar i Lundekollektivet: Hun fortæller, at hun før havde været vant til fra psykiatrien, at alle

skarpe genstande blev låst inde, fordi der var nogle, der ikke kunne administrere det. I Lundekollektivet er der adgang til køkkenknive, hvilket for hende betyder, at der ikke var en mistillid, men nogle tydelige rammer for, at man selv kunne tage ansvar. Hun beskriver det bl.a. ved at udtale: *"Hvis du behandler mig ordentligt, så behandler jeg dig ordentligt. Og som udgangspunkt, tror jeg, at du behandler mig ordentligt."*

Samtidig er der eksempler på, at Lundekollektivet er rammesat af en struktur, hvor personalet hjælper den unge med at indgå i strukturen, hvis den unge har lyst eller har behov for det. Carina fortæller, at det kunne hænde, at nogle af de andre unge ikke altid magtede at klare den ugentlige rengøring på værelset, hvilket blev honoreret med et bestemt beløb. I disse tilfælde var der altid en voksen, der hjalp med rengøringen, således at den unge stadig kunne indgå i strukturen og få honoraret udbetalt. Den unge bliver således hjulpet lidt på vej. Men som Carina beskriver, er det ikke en curling-hjælp, man får. Man får den hjælp, der er brug for, så man kan komme videre.

Ansvar for eget liv

Generelt har alle informanterne beskrevet, at Lundekollektivet var med til at give dem følelsen af, at de har et ansvar over for andre, men i høj grad også over for sig selv og sit eget liv. Informanterne fortæller, at de selv var med til at definere de mål og delmål, de ønskede at komme hen til – dog med ledsagelse af en voksen. I arbejdet med de unge i Lundekollektivet bliver der dermed taget udgangspunkt i de ting, som den unge gerne vil, og som er en motivationsfaktor for dem. Men samtidig formår personalet at fortælle den unge, hvad der skal til for at nå målet. Tinna beskriver: *"På hospitalet fik jeg altid at vide: "Det ved du ikke noget om, for du er syg". Så gad jeg heller ikke at prøve. Det er alligevel nogle andre, der styrer mit liv. Der var de voksne gode til at sige: "Du vil gerne de her ting. Hvis du skal det, skal du overkomme de her ting først."* Tinna beskriver, at hun fik lysten til at prøve nogle ting ved at blive tillagt noget ansvar og ved at få sine ønsker og mål hørt. Det er ikke altid, at målet harmonerer med ens sygdom, og der kan være nogle skridt på vejen, som skal overkommes først. Flere af informanterne beskriver, at det kan være vanskeligt at nå deres delmål, hvad enten målene har været store eller små, men med støtte fra Lundekollektivet har de forstået, at de har et ansvar over for sig selv og sit eget helbred.

Flere af de unge beskriver, at de aldrig har mærket noget pres fra personalet i forhold til at kunne håndtere de ting eller udfordringer, der måtte komme. De føler nærmere, at det var gennem et samarbejde med de voksne, at de fik pålagt sig noget mere ansvar. Dette er også i tråd med, at det er et samarbejde mellem den unge og personalet at fastlægge, hvor ofte der er psykologsamtaler.

Eksempelvis beskriver Majken, at hun ikke ønskede samtaleterapi, da hun flyttede ind i Lundekollektivet, skønt det normalvis var en fast del af ugen for alle beboerne. Hun italesætter, at hun ikke følte noget pres i forhold til at skulle gennemføre disse samtaler. I stedet for havde hun oplevelsen af, at hun blev imødekommet, idet aftalen blev, at hun skulle starte op med en halv times psykologsamtale om ugen. Dette gjorde, at hun kunne tage sig den tid, hun havde behov for til at vænne sig til metoden og derved føle sig tryk ved den.

Dette er også i tråd med nuværende beboers udsagn omkring ønsket om at ændre strukturen for samtaleterapi. Med tiden blev samtaletiden sat op til en time for Majken, og hun begyndte at føle, at hun fik noget værdi ud af samtalerne.

Man kan derfor argumentere for, at Lundekollektivet fik Majken til at tage ansvar for sit eget liv og sin egen helbredelse ved ikke at presse hende. Gennem imødekommelse åbnede hun op for en anden mulighed for at arbejde med sig selv, end hun tidligere havde været vant til, og hun opdagede, at psykologsamtalerne alligevel gjorde en forskel for hende.

Sygdommen gør dig ikke uansvarlig

Det beskrives, at man som beboer i Lundekollektivet ikke bliver undskyldt, fordi man har en sygdom eller diagnose, men at man må lære at leve med sygdommen, således den ikke hindrer beboeren i at indgå i faste rutiner. Et eksempel på dette er, at der er en forventning om, at man spiser sammen med de andre om aftenen – også selvom man har en spiseforstyrrelse. Dog skal det siges, at der ikke er noget krav om, at de unge deltager i disse ting, men der er en forventning til det. Informanterne fortæller, at de har fået nogle redskaber til at lære at leve med de udfordringer, de kan have enten sygdomsmæssigt eller ved andre svære ting i livet. Redskaberne, der hjælper dem til at leve med sygdommen, har ligeledes gjort det nemmere for flere af dem at indgå i sociale relationer. De har lært, at de er mere end sygdommen, og de ved, hvordan de skal håndtere det, hvis det bliver svært. Fire af informanterne beskriver, at Lundekollektivet lærte dem at spørge om hjælp, inden det er for sent. Ved at have et ansvar over for sig selv og sin egen krop, har de lært at mærke efter i sig selv.

Personen før sygdom

Et perspektiv, der går gennem store dele af det indsamlede interviewmateriale, er, at beboerne blev mødt som mennesker og ikke som udtryk for en målgruppe eller diagnose. Dette beskrives bl.a. ved, at beboernes ønsker og behov er centrale for behandlingen og deres ophold, også selvom ønskerne "normalt" ikke harmonerer med den pågældende diagnose eller problem. Dette er til stor forskel fra psykiatrien, hvor de interviewede følte sig som reduceret til en målgruppe eller sygdom. Denne menneskeliggørelse kommer til udtryk gennem flere elementer af de tidligere anbragtes fortællinger om deres tid i Lundekollektivet.

At overleve er ikke det samme som at lære at leve

De interviewede, der tidligere har været anbragt i Lundekollektivet, beskriver, at de havde et meget lavt selvværd, før de kom til Lundekollektivet, og de følte ikke, at de var noget værd i denne verden. Deres sygdom eller deres udfordringer var blevet en stor del af deres identitet, og så blev det også det eneste, de kunne leve op til. Størstedelen af informanterne har været indlagt på psykiatrisk afdeling, inden de kom til Lundekollektivet, og ud af dem italesætter samtlige informanter, at de oplevede en stor forskel mellem psykiatrien og Lundekollektivet. I Lundekollektivet oplevede de unge at blive mødt som mennesker, og der var en varme og oprigtig interesse i dem, som ikke var at mærke i psykiatrien. Tinna italesætter en væsentlig forskel mellem psykiatrien og Lundekollektivet ved at henvise til henholdsvis psykiatriens og Lundekollektivets omdrejningspunkt: "... psyk handlede om at overleve, og LK handlede om at lære at leve." Hun sammenligner Lundekollektivet med et plaster, som de blidt fjerner for at se, hvordan såret ser ud, og så renser de det. Flere af de informanter, der har været på psykiatrisk afdeling fortæller, at de på psykiatrisk afdeling blev medicineret, men da de kom til Lundekollektivet var der større fokus på at finde ind til kernen af de unges udfordringer i stedet for nødvendigvis at medicinere. I Lundekollektivet handler det ikke

blot om at overleve sygdommen, men at man lærer at leve med sygdommen og de udfordringer, der følger med.

At blive taget alvorligt og blive inddraget

Et af de væsentligste punkter, der er gennemgående i interviewmaterialet er, at informanterne følte, at de blev mødt med en respekt som mennesker, idet de flyttede ind i Lundekollektivet. De blev taget alvorligt, og de blev lyttet til. Netop disse nøgleord; 'at blive taget alvorligt' og 'at blive lyttet til' er nogle faktorer, som er helt essentielle i arbejdet med de unge i Lundekollektivet. De tidligere beboere beskriver, at personalet var gode til at se, hvad de havde af konkrete udfordringer uden blot at se dem i en sygdomskontekst. *"Der var en respekt for os som mennesker frem for som belastede unge. Det er noget, man ikke ofte møder i systemet som ung; at der bliver taget hensyn til, at du er et helt menneske, der har din livsbagage. Det formåede de virkelig at gøre."* Sådan italesætter Hanne Lundekollektivets fokuspunkt om at se det hele menneske i stedet for kun at se sygdommen eller et sagssystem.

De interviewedes udsagn peger på, at Lundekollektivet fokuserer på menneskearbejde, og derfor inddrager personalet de unges holdninger og meninger. En af informanterne, Anette, beskriver, at det havde en altafgørende betydning for hende, at hun følte, at hun blev lyttet til, og at hun blev inddraget. Hun mener, at det har skabt en grobund for, hvordan hun har udviklet sig som den person, hun er i dag. Gennem de mange dialoger og snakke mellem hende og de voksne følte hun sig hørt, og det lærte hende vigtigheden af at lytte til andre mennesker. Det har gjort det lettere for hende at indgå i sociale relationer i dag.

Ti ud af de tolv interviewede fortæller, at de følte sig inddraget i forhold til at være med til at definere deres mål og delmål i behandlingen. Som sådan beskriver størstedelen af informanterne, at de ikke lagde mærke til, at de blev behandlet, men at der var nogle gennemgående snakke om, hvor de var, og hvor de ønskede at komme hen. Nogle gange bar disse snakke præg af almindelig snak omkring, hvordan dagen var gået, mens andre snakke handlede om noget, der generede én. En af informanterne, Merete fortæller, at hun for eksempel igennem disse snakke gav udtryk for, at hun havde et stort ønske om at komme med på en ferie med sine bedsteforældre, uden at det skulle blive en dårlig tur. Dette opfangede personalet hurtigt, og derfor blev hun inddraget i en videre plan for, hvordan hun skulle nå dette mål, og hvad hun kunne gøre i tilfælde af, at der på ferien ville opstå uventede situationer. Merete følte sig inddraget i planen, og det gjorde, at hun var mere tryk ved at tage med på ferien.

At blive set og anerkendt

Et andet element, der har vist sig være gennemgående for Lundekollektivets arbejde med mennesket, er at få den unge til at føle sig set og anerkendt. Flere af informanterne fortæller, at de fik vist en tillid fra personalet til, der gjorde, at de kunne overkomme noget af det, der var svært for dem. Eksempelvis fortæller Anja, at hun havde meget svært ved at komme i skole på grund af sin angst. En del af den metode, som personalet brugte for at få hende i skole alligevel, gik ud på, at de sagde til hende: *"Det kan du godt. Så slemt er det ikke."* Ved at personalet troede på, at hun godt kunne overkomme at komme i skole på trods af sin angst, fik Anja også selv en større tro på, at hun kunne klare det, og derved blev hendes selvtillid i forhold til sådanne situationer styrket. Halvdelen af informanterne italesætter ligeledes, at de har lært at stole på andre

mennesker ved at have oplevet, hvordan personalet har udvist en tillid til dem og vist, at de har en tro på, hvad de kan overkomme.

Generelt beskriver alle informanter, at der fra Lundekollektivets side i første omgang bliver sat fokus på de unges ressourcer og styrker frem for, at der bliver fokuseret at behandle sygdommen. Over halvdelen af informanterne italesætter netop, at de har svært ved at sætte fingeren på, hvad deres behandling gik ud på i Lundekollektivet. Dét, der har haft en større betydning, var, at de blev set som menneske og opdagede, at de havde nogle positive sider af sig selv, som blev fremmet i deres tid i Lundekollektivet.

Halvdelen af de interviewede fortæller, at personalet i Lundekollektivet hjalp dem med at finde frem til deres interesser og dermed, hvad de havde lyst til at beskæftige sig med i deres liv. Bl.a. italesætter Merete, at hun allerede havde en interesse for kunst og kultur, da hun flyttede ind i Lundekollektivet, men personalet hjalp hende med at komme nærmere denne interesse ved at finde tiltag i nærområdet, som vedkommende kunne starte på for at udvikle interessen. Hun fortæller, at Frank fandt et sted til hende, hvor hun kunne arbejde frivilligt og samtidig få frit løb for sin interesse for kunst. For hende betød det, at hun fandt sin retning i sit videre professionelle liv; en retning, der gav mening for hende, og som har givet hende glæde i livet.

Kathrine oplevede ligeledes, at Lundekollektivet hjalp hende med at finde en professionel retning i livet. Hun beskriver, at personalet begyndte at opfange, at vedkommende lyste op, når hun var sammen med børn, og at hun havde flair for det. Derfor hjalp personalet hende med at finde en praktikplads i en fritidsordning, og i dag er hun ved at uddanne sig inden for børn- og ungdomsområdet.

Interviewmaterialet viser, at alle informanterne har følt, at der fra Lundekollektivets side har været en oprigtig interesse i dem som mennesker. At Lundekollektivet har medvirket til at fremhæve de unges styrker og ressourcer, har betydet, at informanterne har fået større tiltro til sig selv og samtidig har flere også oplevet at have fået hjælp til at finde deres professionelle retning i livet på længere sigt.

Sygdommen er ikke en hindring for den unges ønske

Et af de punkter, som samtlige informanter beskriver, er, at deres sygdom og udfordringer ikke har stået i vejen for at opnå de ønsker eller behov, de har haft. Interviewmaterialet viser, at Lundekollektivet arbejder ud fra, at det er beboernes ønsker og behov, der er centrale for behandlingen og deres ophold, også selvom ønskerne "normalt" ikke kan harmonere med den pågældende diagnose eller problem.

Flere af informanterne fortæller, at de voksne ikke begrænsede dem i forhold til deres sygdom eller deres personlige udfordringer, men tværtimod arbejdede hen imod en løsning, som gjorde, at de unge stadig kunne nå deres mål til trods for, at det ikke altid gik godt i spænd med den sygdom eller udfordring, som de havde. F.eks. beskriver Trine, der havde en spiseforstyrrelse, at hun havde et stort ønske om at komme i gymnasiet, men at det var svært på grund af hendes angst for at spise med andre. Hun fortæller, at hun sammen med personalet fik udarbejdet en løsning, som gjorde, at hun alligevel kunne tage sin sygdom med i gymnasiet og så løse de udfordringer, der kom. Ved at blive mødt, der hvor hun var – i sin angst – fortæller hun, at hun følte sig forstået. Hun beskriver, at personalet gav hende en tro på, at hun kunne håndtere de udfordringer, der måske ville komme hen ad vejen i gymnasiet. Samtidig beretter hun, at de ansatte også flere gange måtte italesætte konsekvensen af det, hvis hun ikke

kunne håndtere sine udfordringer – nemlig ikke at nå sit delmål om at komme i gymnasiet. Dette hjalp hende netop til at holde fokusset på dét, hun gerne ville, og det gav hende motivationen til at komme videre.

Personalets rolle

Flere af de tidligere beboere italesætter personalets rolle som dem, der gør det muligt, at man føler sig som et menneske frem for en anbragt, der er en del af en målgruppe. Hertil beskriver flere, at medarbejderne er kendetegnet ved, at de agerer som en person først og som professionelle dernæst. Dette forstås ved, at de tidligere beboere fortæller, at det oftest er deres egne ønsker og behov, der var i centrum, hvor medarbejderne således kan agere som en art rådgiver, der vejleder og støtter beboerne inden for Lundekollektivets rammer. Hertil beskrives medarbejderne som tillidsfulde, og at de opleves som værende motiveret af engagement frem for lønarbejde. Der bliver skabt nogle relationer mellem medarbejderne og de unge, som karakteriseres ved ofte at have en vedvarende betydning, hvorfor flere af informanterne har oplevet at have kontakt til Lundekollektivet et godt stykke tid efter, at de er flyttet. En kontakt, der ligeledes beskrives som at have en støttende og rådgivende rolle. Derudover italesættes også en rollefordeling mellem Lundekollektivets psykologer og de pædagogiske medarbejdere, der er tilstede i løbet af døgnet.

Professionalisme versus nærhed

Som det tidligere er blevet beskrevet, har Lundekollektivets personale en anerkendende tilgang over for beboerne. Beboerne føler sig set som menneske, og de føler sig hørt og taget alvorligt. Når der er en anerkendende tilgang, er der grundlag for en god relation mellem de ansatte og beboerne. Netop denne relation til personalet har været noget helt særligt og essentielt, fortæller de interviewede tidligere anbragte i Lundekollektivet. Alle informanterne fortæller, at personalet er hele årsagen til, at de oplevede det positivt – og for nogle af dem – at det har været livsændrende at være i Lundekollektivet.

De tidligere anbragte beskriver relationen som at være meget kærlig. Flere italesætter, at de følte sig holdt af, hvoraf tre af informanterne faktisk bruger vendingen, at de følte sig *elsket*. Nærheden og omsorgen har derfor været stor. Men det er en kunst at balancere den naturlige omsorg og kærlighed med den professionelle. Ingen af de tidligere anbragte mener, at det er gået over den professionelle grænse. Kathrine nævner, at der var en fin og respektfuld balance: *”Det hele var meget fint og respektfuldt – men uden at gøre det uprofessionelt. [...], men der var en sikkerhed i de voksne, som man ikke møder andre steder. Det var ikke ligesom bare en lærer i skolen, der holder af en. Det var hele tiden. Man vidste, at selvom man havde trådt forkeret, var det både dem som mennesker, man sårede, men det var også deres professionelle virke.”*

Det bliver i interviewmaterialet beskrevet, at medarbejderne udstrålede, at de havde lyst til at være der. De var altid glade og friske, når de var der, fortæller Line. Hun fortæller videre, at personalet havde en fintfølelse og opmærksomhed på, hvad der rørte sig i huset, og hvordan beboerne havde det. Der var stor empati, og havde man været inde på sit værelse hele dagen, kom de ind for at snakke med én for at høre, hvordan man havde det.

Personalet bliver i interviewmaterialet skildret som meget nærværende voksne, der altid var til rådighed. Men som det også er beskrevet i afsnittet *Ansvarliggørelse*, har personalet også sat tydelige grænser i Lundekollektivet. Flere fortæller, at denne

grænsesætning har medvirket til, at de voksne har manifesteret sig som dem, der bestemte. Christina kan huske et særligt eksempel, hvor de voksne trådte ekstra i karakter over for hende: Hun havde aftalt med personalet, at hun tog på weekend hjemme hos sin mor, og personalet regnede med, at hun ville være dér. I stedet for tog hun på weekend hos sin kæreste. I løbet af weekenden ringede Anne-Grete til hende og spurgte helt neutralt om, hvorfor hun var hos sin kæreste og ikke hos sin mor, som hun havde sagt. *"Det havde jeg ikke rigtig nogen god forklaring på. Næste gang måtte jeg gerne lige sige, at det var der, jeg var og ikke hjemme, for det var ikke så betryggende, at jeg bare var taget derned. Der var slet ikke skældud. Der var ingenting. Der holdt jeg op. Det er første og eneste gang, jeg nogensinde har løjet for dem."* Uden at fjerne anerkendelsen eller at umyndiggøre den unge ved at skælde ud, blev der udvist en form for autoritet fra personalet, idet de fik demonstreret, at de krævede ærlighed fra hende i stedet for at lyve. Samme informant skildrer videre, at de unge, der boede i Lundekollektivet på samme tid som hende, ubetinget tildelte de voksne den sidste beslutningsret. De havde fuld tiltro til, at det var de bedste valg, der blev taget for huset og for dem individuelt og personligt.

Den tiltro til personalet bunder i en gensidig respekt mellem de unge og personalet, italesætter Majken. Hun fortæller om en episode, hvor hun selv var røget helt op i det røde felt, og hun var rigtig vred og sagde grimme ord til en fra personalegruppen. Den ansatte havde reageret med at kigge helt stille og roligt på hende og sagde: *"Skal du ikke slappe lidt af nu?"* I sådanne situationer er det en svær kunst for den ansatte ikke at tage det personligt og blive alt for følsom. Igennem interviewmaterialet bliver det tydeligt, at Lundekollektivets personale har en vekslende rolle mellem at være enorm omsorgsfuld og samtidig en udstråle en professionel autoritet, der kan træde i karakter. De bliver beskrevet som varme individer, der formår at sætte kærlige grænser for de unge, og netop denne veksling har haft en stor betydning for relationsskabelsen mellem de voksne og beboerne i Lundekollektivet.

Tillidsfulde og understøttende medarbejdere

Gennem analysen af interviewmaterialet bliver det tydeligt, at Lundekollektivets personale arbejder for at skabe en relation til de unge og samtidig give dem en understøttende hjælp, uden at det bliver umyndiggørende. Netop relationen mellem personalet og beboerne bunder i, at personalet udviser en stor tillid, og de har en rolle som guidende rådgivere i Lundekollektivet.

Ti ud af de tolv informanter italesætter, at de har svært ved at sætte fingeren på, hvad deres behandling konkret gik ud på, men at der derimod har været et lyttende personale, som har givet dem en understøttende hjælp til at komme videre i livet. Trine giver et billede på den understøttelse, hun har fået fra personalet i Lundekollektivet: *"Jeg sammenligner det selv med et billede af små børn, der er ved at lære at gå. Nogle gange falder de, og så er der nogle voksne, der lige hiver dem op og siger, at de godt kan."* Hun beskriver, at der var en sikkerhed hos de voksne, og at hun havde tiltro til, at de ville samle hende op, hvis hun ikke selv kunne.

Line fortæller, at hun havde svært ved at række hånden ud til de voksne i begyndelsen af sin tid i Lundekollektivet, fordi hun ikke var vant til at vise sine følelser. Hun oplevede, at personalet var fastholdende i deres rolle, og de blev ved med at opfordre hende til at komme til dem, hvis der var noget, hun gerne ville snakke om. Den vedholdenhed, som personalet udviste, gav hende en tro på, at det var tillidsfulde voksne, som kunne

hjælpe hende. Det var en længerevarende proces, fortæller hun, men pludselig fik hun selv modet, og det blev mere naturligt for hende. Hun lærte, at det var rart, at hun altid kunne tage fat i en af de ansatte, hvis hun havde det dårligt. Interviewmaterialet viser, at medarbejderne udviste en form for professionel tillid, idet informanterne italesætter, at de havde en tillid til, at medarbejdergruppen havde nogle kompetencer til at håndtere deres udfordringer.

Den understøttende rolle, som personalet har, bliver tydeliggjort ved, at de unge ikke får vist direkte, hvilken retning, de skal gå, men de fungerer derimod som en slags rådgivere, der vejleder og støtter beboerne. Det bliver i interviewmaterialet beskrevet, at den understøttende hjælp befinder sig primært i de dagligdagsudfordringer, som de unge har haft. Det kunne f.eks. være understøttende hjælp til planlægning, lektiehjælp og eksamenshjælp, fortæller flere af de tidligere anbragte.

Et andet eksempel, hvor Lundekollektivets personale har vist sig at have en understøttende rolle, bliver beskrevet af Trine. Hun fortæller, at hun havde et ønske om hurtigt at blive integreret i den skole, hun gik på. Men personalet i Lundekollektivet var opmærksomme på, at det kunne gå for hurtigt for hende, og at hun kunne tage for stor en mundfuld og dermed blive slået tilbage. Trine fortæller, at personalet derfor rådgav hende om, hvordan hun på rolig vis kunne blive integreret i skolen, og de guidede hende i, hvordan hun kunne gøre, uden konkret at fortælle hende, hvad hun skulle gøre. Den understøttende og tillidsfulde rolle, som Lundekollektivets personale har, har ligeledes haft en stor betydning i forhold til den relation og tilknytning mellem personalet og beboerne.

Efterfølgende kontakt

Som det efterhånden er skildret i flere sammenhænge i rapporten, viser interviewmaterialet, at der bliver skabt nogle relationer mellem personalet i Lundekollektivet og beboerne. Disse relationer bliver ofte beskrevet som varige, og som flere af informanterne indikerer, kan man argumentere for, at det er personalets fortjeneste. Årsagen hertil er netop, at størstedelen af informanterne har oplevet at have en vedvarende kontakt til personalet i Lundekollektivet, efter at de var flyttet. Særligt Frank og Anne-Grete, beskriver informanterne, har udvist en fortsat stor interesse for deres liv og deres velvære.

Carina, der har kæmpet med angst, fortæller, at hun i en periode, efter hun var flyttet fra Lundekollektivet, benyttede sig af at ringe til Frank eller Anne-Grete for at få hjælp og gode råd, hvis hun igen stod i en situation, som hun havde svært ved at overkomme. Hun fortæller, at det havde altafgørende betydning for hende, at hun ikke blev ladet helt alene, efter at hun var flyttet fra Lundekollektivet, men at der stadig var en *livline*, som hun kalder det. Hun beskriver, at den støtte, som varede et par år efterfølgende, bl.a. for hende betød, at hun kunne komme videre uddannelsesmæssigt og i dag læser på universitetet.

En anden informant, Anette fortæller, at det ikke kun var hende selv, der havde en fortsat kontakt med personalet fra Lundekollektivet. Også hendes forældre gjorde brug af den fortsatte støtte og vejledning, som Lundekollektivets personale tilbød. Hun skildrer, at forældrene ringede, når de havde behov for råd og vejledning i, hvordan de skulle håndtere specifikke situationer med deres datter. Det gjorde forældrene mere trygge at vide, at de fortsat havde mulighed for at ringe til personalet, hvis der var et behov, eller de havde et spørgsmål.

Denne fortsatte kontakt har for informanterne haft en stor betydning. Som en af de tidligere anbragte beskriver, gjorde denne fortsatte kontakt og interesse hende endnu mere sikker i, at varmen og nærheden fra de voksne var ægte. Det forstærkede kun hendes tro på, at hun var noget værd som menneske.

Rollefordeling mellem psykologer og pædagoger

Igenem samtaler med tolv af de tidligere anbragte i Lundekollektivet erfares det, at der er en klar rollefordeling mellem Lundekollektivets psykologer og de pædagogiske medarbejdere. De pædagogiske medarbejdere er tilstede i løbet af døgnet, mens de to psykologer tilbyder faste samtaler ugentligt eller hver 14. dag. De faste aftaler med psykologerne muliggør, at man kan få talt om det, der er nødvendigt. Samtidigt nævner flere også, at der altid var pædagogiske medarbejdere tilstede, som man kunne tale med i løbet af dagen, hvis man havde behov for det. Her var samtalerne mindre formelle og behandlingstunge, men ikke desto mindre betydningsfulde for de tidligere beboeres beretninger om deres bedring.

Som tidligere skildret, lagde en stor del af informanterne ikke mærke til, at de blev behandlet, mens de boede i Lundekollektivet. Samtlige informanter beskriver, at der altid var en voksen, der stod til rådighed for at snakke, hvis man havde behov for det i løbet af dagen. Det behøvede ikke nødvendigvis at være planlagte samtaler. Som Anja fortæller, kunne det nogle gange blot være en snak om, hvordan dagen havde forløbet, mens andre gange havde karakter af noget dybere eller noget, der generede vedkommende.

Flere af de tidligere anbragte italesætter, at der var en helt særlig måde at være sammen på i huset, som gjorde, at de daglige snakke flød naturligt, og de var ikke altid psykologisk samtaleorienterede. Informanterne beskriver, at den særlige måde at være sammen på fik skabt et rum, hvor det var legalt både at være sårbar, ked af det, men også at være glad og munter. Der beskrives en stemning i huset, hvor personalet kan rumme det sindelag, som de enkelte unge nu er i. Tinna fortæller, at personalet fik skabt det særlige rum ved at tage de ting, hun kom med, alvorligt, selvom fortællingen kunne komme uanmeldt og ikke var planlagte. Hvis hun havde en dum dag, kunne hun tale med den pædagog, hun var mest tryk ved – det behøvede ikke altid at være en psykologisk medarbejder. Hun fortæller, at de ofte gik en tur, mens de snakkede om det, der fyldte, og det gjorde, at disse snakke ofte havde en mindre formel karakter end de faste planlagte samtaler med en af psykologerne.

Størstedelen af de tolv informanter fortæller, at de havde faste psykologsamtaler med en af psykologerne i Lundekollektivet. Anette, der havde faste psykologsamtaler, nævner, at det var knap så intimiderende at komme til psykolog, når det lå 50 meter væk fra hendes værelse. Det var en tryghed for hende at vide, at hun ikke behøvede at komme ud af huset, og at det foregik med en voksen, som hun kendte godt. Det bliver fortalt, at psykologerne rent fysisk havde et rum i den ene ende af stuen, hvor man kunne lukke døren, men den dør var aldrig lukket, hvilket også sender et signal om, at de unge altid var velkomne til at komme ind, hvis de gerne ville snakke. Flere af informanterne italesætter, at psykologerne på samme vis altid afsatte tid til en snak, hvis de unge gav udtryk for, at de havde behov for det. Var der snakke af mere privat karakter, kunne det foregå bag en lukket dør oppe ovenpå.

Hanne skildrer, at der ikke nødvendigvis blev besluttet noget i forhold til eksempelvis mål eller delmål, hver gang hun havde en psykologsamtale. Enkelte gange oplevede

hun, at disse snakke også blev brugt til at tale med hende om nogle af de ting, hun gjorde i forhold til hendes OCD, som generede de øvrige beboere. De talte om, hvordan de sammen kunne ændre det, således hun kunne arbejde med det. Hun oplevede det positivt, at disse snakke foregik bag en lukket dør, da hun således ikke følte sig udstillet.

Stort set alle informanterne skildrer, at det har været de daglige, uformelle samtaler, der har gjort den største forskel for dem. Selvom de ikke mærkede direkte, at der foregik behandling, kunne de alligevel mærke en forskel. Som Carina fortæller: *"Jeg mærkede heller ikke decideret effekt af min behandling, men jeg kom alligevel fra A til B, så et eller andet må der jo være forgået."*

Nærhedsstruktur

Informanterne beskriver, at det har haft en stor betydning, at opholdsstedet er rammesat ved hjemlige omgivelser, hvor det lokale og relative lille miljø gør en forskel. Dette udsagn er ligeledes en væsentlig faktor blandt de nuværende beboere. De tidligere beboere vurderer, at et relativt mindre antal af både beboere og personale som afgørende for, at de kunne knytte sig til stedet og menneskerne, der er forbundet med det. Beboerne italesætter dette som en familielignende struktur. Med familielignende struktur mener de tidligere beboere, at der var klare forventninger til dem, og i mindre grad krav. De italesætter, at rutinerne i huset hurtigt blev internaliseret, og at man nærmest intuitivt fulgte dem fra starten af opholdet.

Lokale og små enheder

Lundekollektivet er fysisk placeret som dét, der bliver betegnet som "langt ude på landet". Det er placeret i et lille bysamfund, og flere af informanterne italesætter, at det havde en stor betydning, at de kom væk fra storbyens ræs og larm. Der var stille og roligt ude i det lille samfund. En stor del af de tidligere beboere nævner, at det var en omvæltning at skulle vænne sig til at bo længere væk fra alt det, de kendte, men som Line skildrer: *"Man tager ikke lige så mange afstikkere for at besøge sine veninder i Lyngby. Det tror jeg er rigtig fint, hvis man skal integreres i den institution. Så skal man bruge tid der, og det gør man, når det tager halvanden time at komme hjem."*

Netop at blive integreret og føle sig som en del af Lundekollektivet er noget, interviewmaterialet viser, har stået meget nært de tidligere beboere. Samtlige informanter beskriver, at de følte sig som en del af Lundekollektivet, og en væsentlig årsag hertil er det relativt lave antal af beboere i huset. Informanterne fortæller, at der kun boede mellem 5-7 unge i Lundekollektivet på de tidspunkter, de boede der.

Christina udtaler, at det er nemmere at knytte sig til andre mennesker, når der er et færre antal, man skal forholde sig til. Det gjorde det lettere at danne nogle tætte relationer, og det gjaldt både mellem beboerne, men også til medarbejderne, som heller ikke var for mange. Hun italesætter, at betydningen af de gode relationer til de andre gjorde, at man kunne have en hverdag, der fungerede, og det følte mere som et hjem. Der blev skabt nogle venskaber imellem beboerne, forklarer samtlige informanter; nogle venskaber, som var så stærke, at flere af dem også har stor kontakt til hinanden i dag. Hanne beretter, at hun havde mange samtaler med de andre beboere, mens hun boede i Lundekollektivet. Man brugte hinanden, og samtidig følte man også et ansvar over for de andre. Det var nemmere at passe på hinanden, når der kun var 5-7 personer, fortæller hun.

Hanne beskriver, at de hjalp hinanden. Hvis der var en af de andre, der ikke var kommet ud af sit værelse hele dagen, bankede hun som regel på døren hos dem med et stykke chokolade til dem i hånden. Hun oplevede, at denne opmærksomhed var gengældende og gjaldt samtlige beboere. Disse relationer og samtaler med de andre piger skabte både en indsigt i de andres udfordringer, men samtidig gav det hende også en selvindsigt, der var med til at fremme hendes bedring.

Disse tætte relationer, som det lave antal af beboere muliggjorde, tydeliggjorde ligeledes, at de andre unge også havde nogle udfordringer, fortæller Majken. Det medførte en forståelse for hinanden, der gjorde, at hun ikke følte sig alene med det, om end det ikke nødvendigvis var helt de samme udfordringer, de alle sad med. Hun fortæller dog, at alle beboerne havde tilfælles, at de var indadreagerende, hvilket havde en stor betydning for relationerne og fællesskabet. Som hun skildrer, kunne hun forestille sig, at der havde været nogle større kontroverser, hvis der havde været en blanding af både indad- og udadreagerende unge.

Hjemlige omgivelser

Når et barn eller en ung bliver anbragt uden for sit oprindelige hjem, er der en vis sårbarhed. Af den årsag har det også en betydning for alle informanterne, der var tidligere beboere i Lundekollektivet, at opholdsstedet lignede et rigtigt hjem, som de alle selv betegner det. Merete skildrer, at Lundekollektivet er et rigtigt hus med stue og værelser, og hvad der dertil hører; et stort sted, hvor der var plads til en stor familie, beskriver hun. Flere af informanterne italesætter, at det havde en stor betydning, at det lignede et almindeligt hjem og ikke en institution. Samtidig havde det også en betydning, at man kalder det for et *kollektiv* frem for et mere institutionslignende navn, idet det mere føles som et hjem, beretter Trine: *"Det sliber lidt de 'institutionskanter' af [...] Jeg ved godt, at det er en institution, men jeg tror ikke, at jeg tænkte det som institution."* Huset har et værelse til hver beboer, som selv står for at indrette sit eget værelse, hvilket også har bidraget til at få det til at føles som et hjem. Dette element er en faktor, som også har vist sig været meget betydningsfuld for de nuværende beboere i Lundekollektivet.

Samtidig beskriver en stor del af informanterne, at omgangstonen i Lundekollektivet var meget let, ligeværdig og humoristisk. Carina fortæller, at særlig Frank og Anne-Grete ofte lavede jokes og andet sjov med beboerne – men altid inden for de unges egne grænser. Det gav en mere ligeværdig omgangstone i huset, som gjorde, at det blev mere hjemligt for hende. Hun sammenligner omgangstonen med psykiatrien, hvor hun tidligere har været. Her var omgangstonen præget af at være meget mere formel. Hun så det derfor som en nedbrydning af den omgangsform, hun tidligere havde mødt i systemet, og det passede hende godt, at tonen ikke var så højtidelig, men nede på jorden.

Til tider trådte personalet også til i stedet for de forældre, som de ikke havde i dagligdagen, beskriver størstedelen af informanterne. Det var med til at skabe denne hjemlige stemning, som gjorde, at de ikke følte, at de boede på en institution. Anette italesætter det ved at forklare, at det skyldtes den kærlige omgang, og at de var opmærksomme på, at de var unge mennesker, der havde brug for nogle voksne. Hun fortæller f.eks., at der altid var en af de ansatte, der deltog i skolens arrangementer i stedet for hendes forældre, som ikke var særlig nærværende. De deltog eksempelvis som publikum til skolens teaterforestillinger, og de var med til skole/hjem-samtaler. Hun

skildrer, at det havde en stor betydning for hende, da det således ikke blev så synligt på skolen, at hun var et anbragt barn.

Et andet element, der gjorde det mere hjemligt for de tidligere anbragte, var de aktiviteter, beboerne og medarbejderne lavede sammen. Informanterne fortæller bl.a., at man skulle blive i Lundekollektivet hver anden weekend for at være med til de fælles aktiviteter, som de unge selv bestemte, hvad skulle være. Samtidig var der også god tid til at sidde sammen hver aften, hvor der f.eks. blev sat en film på, eller de spillede spil. Som Kathrine italesætter det, var personalet gode til at igangsætte aktiviteter, hvis de kunne mærke, at der var uro i huset. Det gjorde for hende, at der igen kom mere ro på i deres hjem, hvilket medførte, at den normalvis behagelige og hjemlige stemning kom tilbage, idet fokuset blev ændret. For eksempel fortæller hun, at en af de voksne ofte lavede nogle massage-aftener, som fik samtlige beboere til at slappe af.

Internaliserede rutiner

Den tilknytning, som informanterne beskriver, at de havde til Lundekollektivet og til personerne, italesætter de ligeledes som en familielignende struktur. Med familielignende struktur mener de tidligere beboere, at der var nogle klare forventninger til dem, og der var nogle faste rutiner og pligter, som hurtigt blev internaliseret, og som man nærmest intuitivt fulgte fra starten af opholdet.

De tidligere beboere fortæller, at der var faste rutiner i huset, der handlede om, at de alle skulle deltage i de huslige pligter som rengøring, tøjvask, madlavning og indkøb. En dag om ugen skulle man gøre rent på sit værelse, og der var fællesrengøring i eksempelvis køkkenet eller stuen. Ligeledes skiftedes de til at stå for madlavning og indkøb. Der var en fast spisetid hver aften kl. 18.00, og fra kl. 22.30 skulle man være inde på sit værelse. Som Anja italesætter, opfangede man hurtigt disse rutiner, selvom de ikke stod skrevet ned på et whiteboard nogle steder. De blev hurtigt internaliseret i hende, og hun følte, at der var en ro i, at der var nogle rutiner og en genkendelighed.

Omend man via denne internalisering fulgte strukturen/rutinen, oplevede de tidligere beboere, at de stadig havde medbestemmelse over, hvordan deres individuelle dagligdag blev planlagt, da rutinerne ikke var krav, som alle skulle følge, men blot en grundstruktur, der var indlejret i husets dagligdag. Herved italesætter flere, at man sagtens kunne tilrettelægge sin dag/aften uden om de faste rutiner efter behov. Eksempelvis skildrer Kathrine, at der var en god balance imellem, hvor meget hun kunne bestemme, og hvad hun ikke kunne bestemme. Der var en forventning om, at man var der til aftensmad kl. 18.00, men det var ikke et krav. Dog var der et krav om, at man i det mindste ringede og gav besked, hvis man ikke var med til aftensmad – ligesom i en almindelig familie, fortæller hun.

Igennem interviewmaterialet bliver det tydeligt, at der på trods af de faste strukturer og rutiner i Lundekollektivet blev taget højde for den enkelte unge. Eksempelvis fortæller Majken, at hun kan huske, at en af de andre beboere, der boede der sammen med hende, var et udpræget B-menneske. Hun havde derfor svært ved at komme op hver fredag morgen og gøre rent, ligesom de andre beboere gjorde, så hun fik lov til at gøre rent torsdag aften i stedet for. På samme måde fik hun lov til at gå i bad om aftenen, selvom alle de andre gik i bad om morgenen. Det bemærkelsesværdige er, at der ikke blev kigget skævt til den pige, der gjorde det anderledes, fordi hun netop passede sine pligter og gjorde det, der skulle gøres, fortæller Majken. Der blev taget hensyn til hendes behov, og der var ingen, der stillede spørgsmål til det, fordi det lå så dybt i dem

alle, at de skulle gøre de pligter – lige gyldigt hvornår de blev gjort. På samme måde fortæller flere af informanterne ligeledes, at de ofte byttede rengøringsuge, men det blev fuldt accepteret, så længe alle bidrog med det, de skulle. Der var nemlig en tydelighed blandt personalet om, hvad der var af forventninger til de unge, og det gav en særlig ro, italesætter Majken.

Tre af informanterne fortæller, at de havde svært ved at indgå i de faste strukturer og rutiner, da de kom til Lundekollektivet, fordi de ikke var vant til det hjemmefra. De lærte dog relativt hurtigt, at det alligevel gjorde dem godt, og at det gav dem noget ro. Line nævner f.eks., at hun lærte, at det ikke behøvede at være kedeligt med en fast struktur og faste rammer, da det ligeledes også i dag hjælper hende med at holde fast i nogle flere ting i dagligdagen. Faktisk beretter samtlige informanter, at den faste struktur og rutine er noget, som de har taget med sig i deres liv efter Lundekollektivet, fordi de har mærket, at det har givet dem en ro og stabilitet.

Forældresamarbejde

Både fra interviewmaterialet fra fase 1 og 2 samt fra fase 3 med de tidligere beboere tydeliggøres det, at Lundekollektivet gør en stor indsats for at have et tæt samarbejde mellem forældre og opholdssted. Der er en forståelse af, at familien bliver set som en del af den unges helbredelse – netop for samtidig at styrke forholdet mellem den unge og forældrene på længere sigt. Dette gøres bl.a. ved at tilbyde forældresamtaler og ved at sørge for et passende informationsniveau vedr. beboerens ophold. Desuden bliver forældrene inviteret med til sociale arrangementer.

Et rum for at tale om de svære emner

Samtlige informanter italesætter, at deres forældre blev tilbudt forældresamtaler. Som udgangspunkt var det én gang pr. måned, men det kunne også være hyppigere alt efter behov. Hovedsageligt deltog de unge ikke i forældresamtalerne, men interviewmaterialet peger på, at de unge deltog i forældresamtalerne, når der var behov for det. I disse tilfælde italesættes forældresamtalerne som et rum, hvor forældrene og den unge kunne tale om de svære emner.

Kathrine fortæller, at hun i en periode ikke havde lyst til at snakke med sin mor af forskellige årsager. Frank og Anne-Grete var opmærksomme på dette og inviterede hende derfor med til en forældresamtale sammen med hendes mor, så de kunne tale sammen om de indbyrdes udfordringer. Det var svært for Kathrine at udtrykke sig, men hun italesætter, at Frank og Anne-Grete var gode til at guide hende igennem, og de var gode til at stille uddybende spørgsmål, så der ikke var noget i situationen, der blev misforstået.

Carina beretter, at Frank og Anne-Grete fungerede som en slags mægler i de forældresamtaler, som hun deltog i. Hun beskriver, at det ikke kun var hende, der havde gavn af, at de ansatte hjalp hende på vej i samtalerne, men også hendes forældre mærkede en stor forskel, da der netop var stor fokus på, at begge parter kunne have svært ved at udtrykke sig. Forældrene følte sig set og hørt, og de ansatte sørgede for, at alle parter fik sagt dét, de gerne ville. De fik nogle konkrete redskaber, som gjorde det nemmere at tale om de svære emner, og der blev derfor skabt et fælles sprog mellem forældrene og de unge.

Insisteren på forældresamarbejde

Flere unge, der bliver anbragte, har nogle forældre, der er knap så ressourcestærke, og i sådanne tilfælde kan der være udfordringer i forhold til at inddrage forældrene. Dette var oplevelsen for fire af de informanter, der tidligere havde boet i Lundekollektivet. Her skulle Lundekollektivets ansatte gøre en ekstra indsats for at få et samarbejde op at køre.

Kathrine skildrer, at hun oplevede, at der var en insisteren fra Lundekollektivets side om at skabe en relation mellem hende selv og hendes mor. Hun havde intet ønske om det selv, og derfor syntes hun generelt, at det var irriterende og frustrerende, at Lundekollektivet bl.a. insisterede på, at hun skulle hjem. Hun beskriver, at der ikke var noget valg eller noget kompromis i forhold til denne situation ud fra Lundekollektivets synspunkt. Ydermere blev moren inviteret med til samtlige sammenkomster og arrangementer, der var i Lundekollektivet – ligesom de andre forældre gjorde det, hvilket også frustrerede Kathrine. Alligevel skete der en udvikling over tid, og det viste sig, at Lundekollektivets insisteren på at forsøge at skabe en god relation til hendes mor bar frugt. Hun fortæller, at hun i dag er dybt taknemmelig for Lundekollektivets indsats. I dag har hun et meget stærkt og tæt forhold til sin mor: *”Jeg tænker, at gennem tilbuddets insisteren fik jeg faktisk min mor tilbage, for det var ikke hende, der ikke ville. Det var mig, der ikke ville. Jeg tænker, at det er deres insisteren, der gør, at vi overhovedet har en relation i dag.”*

En anden informant, Trine beretter, at hun på et tidspunkt blev syg og skulle til nogle særlige undersøgelser, fordi lægerne ikke kunne finde ud af, hvad der var galt. Normalvis var det en pædagog, der tog med, hvis de unge skulle til noget, men grundet situationens alvor var det hendes opfattelse, at Frank og Anne-Grete insisterede på, at det var hendes mor, der skulle tage med til undersøgelsen på trods af, at hun boede flere timers transport væk.

Det endte med, at moren tog med til undersøgelsen, og Trine udtrykker i dag, at det viste hende en villighed fra hendes mor, som hun ikke umiddelbart havde oplevet før. Derfor satte hun stor pris på, at de ansatte havde insisteret på at inddrage hendes mor i denne situation.

Forældresamarbejde som en del af de unges helbredelse

Igennem interviewmaterialet tydeliggøres det, at Lundekollektivet arbejder med de unges relationer med deres pårørende for at styrke forholdet derimellem i arbejdet med deres helbredelse. Det er derfor ikke kun den unge, de har for øje, men særligt også de unges forældre har en stor betydning. Som Merete italesætter det, er det et tillidsbrud for et barn, der bliver anbragt uden for hjemmet. Derfor kan der være nogle relationsbrud, som skal rettes op på, når anbringelsesstedet ser på, hvad der er behov for hos den enkelte unge.

Hanne beretter ligeledes, at Lundekollektivet var gode til at inddrage hendes mor i dagligdagen. Hendes mor var nervøs for at blive kørt ud på et sidespor, hvad angik hendes behandling, hvorfor de havde en aftale om, at Hanne kunne ringe til hende, hvis der var noget i Lundekollektivet, der var lidt svært. Samtidig ringede Frank og Anne-Grete ind imellem til moren - eksempelvis for at høre om baggrunden for, hvorfor Hanne reagerede på særlige måder. Sparringen var derfor gensidig mellem Lundekollektivet og moren. Det var dog ikke kun ved krisesituationer, at moren blev inddraget; også ved hverdagsting som skolevalg og generelle spørgsmål i dagligdagen

blev hun spurgt til råds. Det gav en tryghed både for forældrene, men også for Hanne selv at vide, at moren følte sig set og hørt.

Et andet eksempel, der skildrer, at Lundekollektivet har gjort en indsats, dér, hvor det gav mening i forhold til relationen til forældrene, er Trines historie: Hun fortæller, at hendes forældre slet ikke kunne snakke med hinanden eller være i samme rum, da hun kom til Lundekollektivet. Frank og Anne-Grete var opmærksomme på, hvordan det påvirkede Trine, og derfor gjorde de en indsats for også at forbedre relationen mellem hendes forældre.

Trine beskriver, at der efter Lundekollektivets indsats kom meget mere ro på hendes forældres relation, og de kan i dag tale sammen igen uden at blive sure på hinanden. Det bemærkelsesværdige i denne situation er dog, hvordan det påvirkede Trine, at der kom balance mellem hendes forældres relation. Hun beskriver, at det lettede hendes skuldre meget, at der ikke var den bekymring for hende længere. Det gjorde det lettere for hende selv at arbejde på de andre udfordringer, hun havde, således hun kunne få det bedre.

Generelt italesætter størstedelen af informanterne, at deres forhold til forældrene er blevet styrket væsentligt efter deres behandling i Lundekollektivet, da de fik gennemarbejdet de svære ting i relationen under deres ophold. Flere informanter beskriver, at den indsats har gjort det lettere for dem at leve et godt liv i dag, da det har haft en stor indflydelse, at forældrene har været i stand til at hjælpe dem og støtte dem bedre senere. Informanterne italesætter, at det er Lundekollektivets fortjeneste, at forældrene har lært at give deres børn den støtte, som de har haft behov for efter deres ophold.

Fase 4: Opsamling på workshopen

Som afsluttende på projektet afholdt LOS en workshop for nogle af deres medlemsvirksomheder. Tolv virksomheder blev inviteret; seks virksomheder på Sjælland og seks virksomheder i Jylland. Den ene workshop blev aflyst, da en for stor andel af deltagerne måtte aflyse kort tid før workshopen. Derfor afholdte projektet kun en workshop med fire deltagere.

Formålet med workshopen var at identificere, hvor generaliserbar undersøgelsens fund er, og hvorledes de deltagende tilbud kan genkende perspektiverne, samt hvor centrale de er i deres arbejde. Således sikres det, at indsigternes overførbare til lignende institutioner er kvalificerede. Samtidig kan der afsøges for eventuelle lokalt forankrede succeser, der i første omgang ser brugbare ud, men ved en nærmere undersøgelse ikke umiddelbart kan overføres til andre opholdssteder.

Formen på workshopen var en blanding mellem korte oplæg fra konsulenten fra LOS om undersøgelsen, en præsentation af emnet, en fælles gruppediskussion og derefter individuelle besvarelser via svarark. Herefter startede formen forfra med en præsentation af det næste emne osv. De spørgsmål, som deltagerne skulle give et skriftligt svar på, lød således:

- *Hvor relevant er temaet i jeres arbejde (med karakter fra 1-5)?*
- *Kan du/I komme med nogle konkrete eksempler på, hvordan temaet er tilstede i jeres arbejde?*
- *Eventuelle bemærkninger til temaets begrænsninger.*

I dette projekt præsenteres de deltagendes udsagn og holdninger til disse spørgsmål under hvert af de fem tematikker. Før vi belyser dette nærmere, er det relevant at lave en kort præsentation af de deltagende til workshopen, da deltagernes målgruppe evt. kan have en betydning for svarene.

Præsentation af deltagerne

Deltagerne i workshopen bestod af i alt syv personer fra fire forskellige opholdssteder. Såvidt muligt er det forsøgt at invitere nogle af LOS' medlemmer, som cirka rammer samme type målgruppe, som Lundekollektivet har. Da der samtidig har været geografiske overvejelser inde over, idet de ikke skulle placeres for langt fra workshoppens afholdelsessted, er der små afvigelser i typerne af målgruppe. Se nedenstående skema:

Type tilbud	Antal pladser	Aldersgruppe	Målgruppe
Opholdssted	7	10-18 år (18-23 år)	<ul style="list-style-type: none">- Omsorgssvigtede- Opmærksomhedsforstyrrelse- Udviklingsforstyrrelse- Tilknytningsforstyrrelse- Anden intellektuel/kognitiv forstyrrelse- Stressbelastning
Opholdssted	7	12-18 år (18-23 år)	<ul style="list-style-type: none">- Autismespektrum- Selvskadende adfærd- Manglende social forståelse- Manglende forståelse for normer, regler og rammer- Manglende livsmød- Særligt behov for voksenstøtte og struktur

Opholdssted	29	12-18 år (18-23 år)	<ul style="list-style-type: none"> - Omsorgssvigtede - Opmærksomhedsforstyrrelse - Tilknytningsforstyrrelse - Anden intellektuel/kognitiv forstyrrelse - Udadreagerende adfærd - Dømt til strafferetlig foranstaltning - Personfarlig- og ikke-personfarlig kriminalitet
Opholdssted	29	12-18 år (18-23 år)	<ul style="list-style-type: none"> - Omsorgssvigtede - Opmærksomhedsforstyrrelse - Tilknytningsforstyrrelse - Anden intellektuel/kognitiv forstyrrelse - Udadreagerende adfærd - Dømt til strafferetlig foranstaltning - Personfarlig- og ikke-personfarlig kriminalitet

Fælles for alle de deltagendes målgruppe er aldersgruppen fra (10)/12-18 år med mulighed for efterværn eller botræning efterfølgende. De to større opholdssteder med 29 pladser har begge en målgruppe, som er "tungere" og mere belastede end de to andre deltagendes målgruppe. Dette skyldes bl.a., at de unge f.eks. kan have udadreagerende adfærd, samt have en tendens til personfarlig eller ikke personfarlig kriminalitet. Dette er et punkt, som er værd at nævne, idet det kan have en betydning for de deltagendes svar, at målgrupperne afviger fra hinanden i den henseende.

At gøre den unge aktiv i egen behandling

Hvor relevant er temaet i jeres arbejde? Giv temaet en karakter fra 1-5, for hvor relevant du/I mener, det er for jeres arbejde. 1 er slet ikke relevant, og 5 er meget relevant.

I gennemsnit giver deltagerne en karakter på 4,75, hvilket indikerer, at emnet i høj grad er relevant for dem i deres arbejde.

Kan du/I komme med nogle konkrete eksempler på, hvordan temaet er tilstede i jeres arbejde?

Blandt deltagerne er der en bred enighed om, at det ikke kan diskuteres, at emnet er relevant i deres arbejde – bl.a. fordi det står i kvalitetsmodellen, at den unge skal inddrages. Alligevel er der forskel på i hvilken grad, den unge bliver inddraget og hvordan.

Samtlige deltagere bruger medinddragelse gennem handleplanerne, hvor den unge aktivt selv skal være med til at bestemme, hvordan ens egen hverdag skal se ud; dette både i forhold til skoletilbud, men også fritidstilbud og evt. netværk.

En af deltagerne italesætter det på den måde, at de er "nysgerrige" i deres samvær eller samtaler med den unge. Det er her, de finder ud af, hvordan de unge oplever sig selv og sine omgivelser. Dette bruger de til at guide, vejlede og perspektivere den unge til at nå de mål, som han eller hun ønsker. Dette er i tråd med selve analysen fra Lundekollektivet, hvor det blev belyst, at personalet finder frem til de unges mål og ønsker igennem samtaler og samvær og derefter guider dem i retningen af at nå de ting, de ønsker. Som en af deltagerne nævner, kan der være stor forskel på, hvor store skridt de unge kan håndtere, men fælles er det, at der tages udgangspunkt i den enkeltes

ønsker, hvorved vedkommende selv bliver inddraget. Dette giver også en ansvarsfølelse over for sig selv, beskrives det.

En anden deltager fortæller helt konkret, at de også bruger simple hverdagsting som indkøb og madlavning og ungemøder som redskaber til at gøre den unge mere ansvarlig og inddraget i hverdagen. Hun beretter, at det viser en tydelig rød tråd for den unge, hvor den unge kan se sig selv have et ansvar, som skal efterleves. De bemærker, at der ikke bliver stillet spørgsmålstejn fra de unge til, at de skal være med til at få hverdagen på stedet til at fungere, men det er noget, der bliver accepteret.

Eventuelle bemærkninger til temaets begrænsninger

Som deltagerne taler om, kan det dog også skabe nogle udfordringer, når den unge skal være aktiv i egen behandling. Der kan eksempelvis være stor forskel på, hvad de unge kan rent intellektuelt. Nogle unge har behov for, at der er nogle voksne, der tager styringen og sætter faste rammer og regler op for dem. På den måde mærker de mest tryghed. I sådanne tilfælde kan det være mere besværligt at inddrage den unge og få den unge til at indse, at der forsøges at arbejdes ud fra vedkommendes egne ønsker. Hvis den unge ikke konkret har nogle ønsker, håb eller drømme for sin fremtid, kan det være svært at finde frem til.

To af deltagerne beskriver ligeledes, at det kan være en udfordring, hvis der er tale om en tvangsanbringelse eller alternativ afsoning, hvor den unge har stor modstand på at være anbragt. I disse tilfælde mærker de, at den unges egen vilje til at være aktiv i egen behandling er minimal.

Personalets rolle: At være rådgiver frem for ekspert

Hvor relevant er temaet i jeres arbejde? Giv temaet en karakter fra 1-5, for hvor relevant du/I mener, det er for jeres arbejde. 1 er slet ikke relevant, og 5 er meget relevant.

Gennemsnitlig giver deltagerne emnet om personalets rolle en karakter på 4,25. Dette indikerer, at emnet har en større relevans i deres arbejde.

Kan du/I komme med nogle konkrete eksempler på, hvordan temaet er tilstede i jeres arbejde?

Samtlige deltagere til workshoppen er enige om, at personalet har en stor – muligvis afgørende – rolle i arbejdet med anbragte børn og unge. Der er dog lidt forskellige vinkler, hvorpå deltagerne beskriver denne rolle.

Flere af deltagerne beskriver, at det er personalets fornemste opgave at guide og vejlede den unge frem for at diktere. De italesætter dette som en "støttende" rolle, hvor personalet guider den unge frem til de mål og delmål, som han eller hun selv har været med til at definere, jævnfør forrige afsnit. Det bliver beskrevet, at personalets rolle er at forholde sig nysgerrigt til den unges ønsker, tanker og behov, samtidig med at vedkommende udviser en stor portion af fortrolighed. En af deltagerne fortæller videre, at hans personale helt konkret spørger ind til den unges sprogbrug, ord og handlinger og derved får bragt den unges følelser og holdninger frem i forhold til dette. Det er dermed personalets opgave at vejlede den unge, mener de fleste af deltagerne. Det foregår oftest som en verbal guidning, men der sker alligevel meget i det nonverbale, hvor personalet skal fremstå som en rollemodel for de unge.

En af deltagerne bekendtgør, at hun mener, at det er rigtigt, at personalet skal være rådgivende og vejledende, men samtidig må man ikke glemme eksperrollen. Hun italesætter, at det ofte er komplekse børn og unge med nogle store og tunge udfordringer, som de har med at gøre i deres hverdag. Det fordrer, at personalet besidder en specialviden for at kunne hjælpe de belastede børn og unge på bedst mulig vis. Hun mener, at det er vigtigt, at man i arbejdet med anbragte børn og unge formår at forholde sig professionelt, og at man ikke skal være venner.

Dette er i tråd med en anden deltagers kommentar, som konkret fortæller, at personalets rolle fra hans arbejdsplads skifter undervejs i anbringelsen. Han siger, at personalet indledningsvis oftest vil være tydelig rammesættende og styrende, hvorefter rollen skifter til at være mere rådgivende i udfasningen af opholdet eller ved efterværn. Det er her bemærkelsesværdigt at tilføje, at målgruppen på dette opholdssted bl.a. er børn og unge med personfarlig eller ikke personfarlig kriminalitet, hvorfor der er tale om en hårdere belastende målgruppe, end det er tilfældet i Lundekollektivet.

Eventuelle bemærkninger til temaets begrænsninger

Under diskussionen bliver relationen mellem den unge og personalet også drøftet, jævnfør analysen fra Lundekollektivet, hvor det viste sig, at flere af de tidligere anbragte stadig havde en form for kontakt med nogle fra personalegruppen – dog aldrig i selve Lundekollektivet, da tidligere anbragte rent lovmæssigt ikke må vide, hvem der er anbragt der i dag. At personalet holder kontakten med tidligere anbragte, bliver fra workshoppen deltagere også italesat som en udfordring, idet der kan være flere problematikker i det.

Blandt andet italesætter flere af deltagerne, at det f.eks. kan være en udfordring ved skifte af opholdssted. Det kan være problematisk, hvis der er nogle af de unges behov, man ikke kan imødekomme – eksempelvis hvis den unge ønsker at komme tilbage til stedet. Det er en beslutning, som hverken personalet eller tilbuddet har indflydelse på, men det kan være svært for barnet eller den unge at forstå. Samtidig kan det også give en udfordring, hvis barnet eller den unge rent følelsesmæssigt har svært ved at give slip på sit tidligere anbringelsessted og forsøger at hænge fast i det kendte. I sådan et tilfælde kan det være svært at få den unge til at blive tryk det nye sted, hvis kontakten til det gamle sted stadig er gældende.

Derfor spørger flere af deltagerne sig selv og hinanden, hvornår man skal give slip og lade andre komme til. De nævner, at det er vigtigt at tage højde for, hvor den unge er i sit behandlingsforløb og dermed kun fortsætte kontakten dér, hvor det giver mening. Selvom ens hjerte måske ønsker at holde kontakten til den unge, er det vigtigt at have fornuften med i det.

Personen før sygdommen

Hvor relevant er temaet i jeres arbejde? Giv temaet en karakter fra 1-5, for hvor relevant du/I mener, det er for jeres arbejde. 1 er slet ikke relevant, og 5 er meget relevant.

I gennemsnit giver deltagerne en karakter på 4,5, hvilket stadig er i den høje ende af skalaen og derfor indikerer, at emnet i høj grad er relevant for dem i deres arbejde.

Kan du/I komme med nogle konkrete eksempler på, hvordan temaet er tilstede i jeres arbejde?

"Du kan have en problemstilling, men du er ikke dit problem." Sådan udtaler en af deltagerne til workshoppen omkring emnet - at se personen før sygdommen. Hun italesætter videre, at de har respekt for det individ, der bliver anbragt hos dem, og de forholder sig til mennesket bag ved sygdommen. En anden deltager fortæller, at de tager udgangspunkt i de unges ressourcer, hvilket også er tilfældet med arbejdet i Lundekollektivet. Han peger på, at succesoplevelser er med til at udvikle den unge, og de kan give overskud i forhold til at arbejde med de punkter, som er besværlige for vedkommende. Blandt størstedelen af deltagerne bliver der tænkt mere i børnenes og de unges adfærd frem for, at primærfokusset lægger i deres sygdom. Deltagerne er enige om, at de forholder sig til den enkelte unge, som bliver visiteret til dem og derudfra observerer de, hvordan vedkommende agerer i de rammer og den kontekst, som de kan tilbyde. Udgangspunktet bliver derfor den enkelte unge, men stadig inden for organisationens rammer, hvad angår strukturen, pædagogikken og værdierne.

Der er dog en bred enighed om, at diagnosen er et hjælperedskab til at planlægge den pædagogiske tilgang. Som flere af deltagerne beretter, læser hele personalet den unges papirer, inden barnet eller den unge flytter ind på opholdsstedet. Dette gøres for at forberede sig på, hvilke udfordringer, personalet kan komme til at stå overfor og samtidig forberede sig på kontekster, der kan tilgodese den unges adfærd i både positive og negative situationer.

Eventuelle bemærkninger til temaets begrænsninger

Som flere af deltagerne beretter, har personalet en forforståelse omkring barnet eller den unge, når vedkommende flytter ind til dem, netop fordi de har læst papirerne om dem. Det kan være med til at farve tilgangen til den anbragte og derved skærpe muligheden for at lære mennesket bag ved udfordringerne at kende. Omvendt mener de også, at det er en fordel, idet personalet kan skabe de rette støttende forudsætninger, der sikrer en god indflytning i anbringelsen. Samtidig påpeger flere af deltagerne, at det er nemmere at få noget hjælp, hvis man har en diagnose - særligt efter, at man er blevet 18 år gammel.

Desuden italesætter deltagerne, at uanset om de ser mennesket først, kan de ikke komme udenom de udfordringer og problematikker, som de unge har. Som de beskriver, betyder det, at de eksempelvis indimellem skal være den barske voksen, som er nødt til at fortælle den unge, at han eller hun ikke kan nå det ønske eller mål, vedkommende har. En af deltagerne giver et eksempel med en af deres unge, der har et stort ønske om at få kørekort, men han kan ikke teorien, og han kan heller ikke begå sig i trafikken. Deltagerne taler om dilemmaet heri og bliver enige om, at der er situationer, hvor fagfolk må inddrages for at give en faglig vurdering af, om de unge kan det, de siger, de kan.

Nærhedsstruktur

Hvor relevant er temaet i jeres arbejde? Giv temaet en karakter fra 1-5, for hvor relevant du/I mener, det er for jeres arbejde. 1 er slet ikke relevant, og 5 er meget relevant.

I gennemsnit giver deltagerne en karakter på 4,75, hvilket giver et billede af, at de vægter nærhedsstrukturen høj, og at emnet i høj grad er relevant for dem i deres arbejde.

Kan du/I komme med nogle konkrete eksempler på, hvordan temaet er tilstede i jeres arbejde?

Samtlige deltagere peger på, at størrelsen på deres tilbud er et særligt forhold, som de er opmærksomme på, og som de aktivt forholder sig til. Selv de to deltagere, der hver især har 29 pladser i deres tilbud, er opdelt af flere afdelinger med plads til seks unge i hver afdeling, fortæller de. Det giver en styrke, italesætter deltagerne, idet der er større mulighed for nærvær, og det er lettere for de unge at navigere i. Dette er også i tråd med selve analysen af de tidligere anbragtes syn på størrelsen af Lundekollektivet, hvor de beskriver, at der lettere bliver dannet nogle relationer, fordi der ikke er så mange personer, den unge skal forholde sig til.

En af deltagerne beskriver, at han oplever, at mindre enheder også har en betydning for involveringen af beboerne. Der er større muligheder for, at barnet og den unge både kan føle sig mere set og hørt, hvad enten det gælder dagligdags gøremål, aktiviteter eller blot snakke og samtaler. Han fortæller, at de unge er medløbere i dagligdagen hos dem, og at de eksempelvis inddrages i, hvad der skal være på væggene, og hvordan der skal se ud på stedet. Hans oplevelse er, at det kan bidrage til at give de unge en ejerskabsfølelse af stedet.

En anden deltager italesætter, at der er en stor nærhed og tæthed blandt de unge og de voksne på stedet. De er sammen på stedet både i sofahygge om aftenen, men også til forskellige aktiviteter både i og uden for enheden. Det skyldes bl.a., at personalet bruger fællesarealerne meget, og at de er synlige over for de unge, hvilket også har vist sig at være tilfældet i Lundekollektivet. Det sociale samvær vægtes generelt højt blandt alle deltagerne på workshoppen, og de beskriver, at de gør stor brug af lokalområdet til bl.a. praktikker og fritidsaktiviteter.

Flere af deltagerne fortæller ligeledes, at de har fået tilbagemeldinger fra både tidligere og nuværende anbragte og forældregrupper, som siger, at deres sted ikke ligner en institution, men mere et rigtigt hjem. Netop denne form for "anonymitet" er noget, som samtlige deltagere beskriver som relevant i deres arbejde. De skildrer, at hverken deres biler, huset eller indretningen af huset "skriger", at det er et opholdssted. Dette er noget, som de oplever, har en stor betydning for de anbragte, da det således ikke bliver så tydeligt, at de bor på et opholdssted, ligesom også de nuværende og tidligere anbragte fra Lundekollektivet har italesat det.

Eventuelle bemærkninger til temaets begrænsninger

På trods af at deltagerne alle tilstræber familielignende forhold i deres tilbud, vil der alligevel være tegn på, at det er et opholdssted, skildrer flere af dem. Disse tegn er eksempelvis, når de skal være med til at definere en handleplan, hvor det tydeliggøres for den unge, at han eller hun er der af en årsag, og at der er et mål, der skal arbejdes efter. Et andet tegn på, at det er et opholdssted, kan være, når der sker ændringer i personalegennemstrømningen, eller at der kommer vikarer, som måske ikke kender stedet så godt. Dette kan for nogle unge være med til at skabe en større usikkerhed eller gøre, at det udfordrer følelsen af hjemlighed, beskriver deltagerne.

Tæt kontakt med forældre og pårørende

Hvor relevant er temaet i jeres arbejde? Giv temaet en karakter fra 1-5, for hvor relevant du/I mener, det er for jeres arbejde. 1 er slet ikke relevant, og 5 er meget relevant.

Samtlige deltagere vurderer, at den tætte kontakt med forældre og pårørende er yderst vigtig i deres arbejde med anbragte børn og unge. Af karakter har de netop alle givet dette tema 5, hvilket er den højeste karakter, de kunne give.

Kan du/I komme med nogle konkrete eksempler på, hvordan temaet er tilstede i jeres arbejde?

Alle deltagerne til workshoppen er enige om, at det er yderst vigtigt at se på helheden i barnet/den unge i en anbringelse, og det inkluderer derfor også forældrene eller andre pårørende. I dette projekt har der hovedsageligt været fokus på forældrene som primære pårørende, hvorfor vi også fortsætter med det under dette afsnit.

Deltagerne taler om vigtigheden af at få skabt en kommunikation til forældrene, således der opbygges en gensidig tillid. Hvis man får skabt en medspiller frem for modspiller i forældrene, kan det bidrage til at gøre det lettere for barnet at være i anbringelsen. Dette kan samtidig fremme sparringen mellem anbringelsessted og forældre, og de mener derved, at det kan bidrage til en specificeret indsats for barnet. En af deltagerne påpeger, at det er særligt vigtigt at holde barnets bagland tæt på, såfremt forældrene er mere udfordrede. Det skyldes, at de således bliver bedre informeret om, hvad der sker i hjemmet og i relationen mellem barnet og forældrene. En anden deltager italesætter ligeledes, at en tæt dialog med forældrene gør, at det kan blive nemmere at tale med forældrene om de svære ting, hvis man har en god relation, og at forældrene samtidig er vant til at blive informeret.

Måden og hyppigheden, deltagerne kommunikerer med forældrene på, varierer en smule. To af deltagerne fortæller, at de har samtaler med forældrene efter behov, og det handler om både konstruktive, men også negative episoder. De to andre deltagere fortæller, at de ringer til forældrene en gang om ugen for at sørge for et højt informationsniveau. Strategien er samtidig, at forældrene bliver mere vant til, at de ringer, således at de lærer, at de ikke behøver at have alarmberedskabet oppe, hver gang kontaktpersonen ringer til dem.

Alle deltagerne fortæller, at forældrene er meget velkomne til at komme på besøg på den afdeling, hvor barnet bor, og de gør desuden hyppigt brug af, at barnet eller den unge skal på hjemmebesøg i weekender. De skildrer ligeledes, at forældrene bliver inviteret ind på stedet, såfremt der afholdes særlige arrangementer som forældrekaffe eller højtidsarrangementer. En af deltagerne fortæller om, at de gør meget ud af at inddrage forældrene som meget som muligt i alt fra tøjindkøb til lægebesøg og tandlægebesøg. Kan forældrene ikke overskue dette, tilbyder de at gøre det i samvær med dem, hvilket også er tilfældet i Lundekollektivet, hvilket er beskrevet under afsnittet *Forældresamarbejde*.

Eventuelle bemærkninger til temaets begrænsninger

Flere af deltagerne italesætter, at det kan være en udfordring at have en ambition om et tæt forældresamarbejde, hvis forældrene mener, at de selv har "opskriften" for, hvordan den unge skal håndteres. På trods af at forældrene naturligvis ofte har et stort kendskab til sit barn, skildrer deltagerne, at det alligevel er dem og deres personale, der har erfaringerne og ekspertisen. De mener, at det er i samspil med forældrene, at den mest optimale indsats for den unge kan finde sted. Hvis forældrene er af den opfattelse, at de ved, hvad der er bedst for deres barn, kan det sætte samarbejdet på spil, fortæller to af deltagerne, som netop har oplevet dette ved tidligere anbringelser.

Alligevel peger deltagerne på, at det ikke er alle anbringelser, hvor der skal tilstræbes et tæt forældresamarbejde. Det kan eksempelvis være, hvis handleplanen specifikt frasiger kontakt mellem forældre og barnet, hvis det ikke på nogen måde vil fremme barnets trivsel, men derimod forværre den.

Deltagerne skildrer ligeledes, at det er vigtigt at vide præcist, hvad det specifikke opholdssted tilbyder i forhold til forældresamarbejde. Som en af deltagerne italesætter det, har de eksempelvis forældresamarbejde, men ikke familiebehandling. Der er en stor forskel på, hvor langt man skal gå i samarbejdet, og om man går ind og behandler indbyrdes relationer, eller om forældresamarbejdet bliver brugt til at sparre med hinanden. Lundekollektivet tilbyder f.eks. familiebehandling, hvilket netop har været med til at styrke forholdet mellem forældre og barn, som tidligere beskrevet, men det viser sig, at det ikke er alle opholdssteder, der tilbyder dette.

Slutteligt fortæller deltagerne, at det helt konkret er en udfordring med forældresamarbejde, hvis barnets forældre fysisk bor langt væk, eller når den unge fylder 18 år og dermed bliver myndig.

Opsamling

Efter workshopen har det vist sig, at alle de fem tematikker, som har vist sig at have en meget betydningsfuld værdi for kvaliteten også er relevante arbejds punkter for de deltagende opholdssteder til workshopen. Dette indikerer, at punkterne tilnærmelsesvis kan overføres til lignende tilbud. Alligevel viser de diskussioner, der har været blandt deltagerne til workshopen, at der kan forekomme visse begrænsninger, som kan udfordre de fem arbejds punkter. Parametrene kan derfor ikke siges at være evigt gyldige for alle målgrupper, men de kan fungere som guidende elementer, der er værd at overveje.

Som inspirationsmateriale er der udarbejdet en folder med refleksionsspørgsmål, som andre opholdssteder kan brug til at reflektere over, hvordan de arbejder med de fundne fem betydningsfulde parametre for kvalitet.

Udfordringer for kvalitet

Projektet har fokuseret på, hvad der bliver italesat som kvalitet. Omend det har været projektets fokus, er der også kommet elementer frem, der kan være hindrende for at skabe 'kvalitet' for alle borgere. Dette kan identificeres ved, at dét, som italesættes som en styrke, også kan være en svaghed i visse sammenhænge. Nedenfor præsenteres de emner, som af informanterne ligeledes er blevet beskrevet som en udfordring.

Supervisionskulturen

Lundekollektivets fælles supervisionskultur er blevet beskrevet som en styrke i og med, at ledelsen er i tæt dialog med medarbejderne, og at den eksterne supervision foregår, mens ledelsen er tilstede. Dog kan dette også have sine svagheder, som en af Lundekollektivets supervisorer fortæller i interviewene. Her berettes, at ledelsen har meget styring, og at det kan være hindrende for, at medarbejderne kan føle sig faglig tilstrækkelige. Omend dette ikke afspejles i interviews med pårørende, nuværende beboere eller tidligere, vidner supervisors fortælling om, at kvalitet ikke kan siges at være en fast og endegyldig størrelse. Selvom den valgte struktur giver nogle fordele, skal man også være opmærksom på, at den kan generere nogle dynamikker, der kan spille ind på udførelsen af det faglige arbejde og derved potentielt have betydning for den oplevede kvalitet.

Hverdag og behandling blandet sammen

Som tidligere beskrevet, italesætter flere af informanterne, at de ikke lagde mærke til, at de blev behandlet, idet mange af samtalerne foregik i det daglige. Kathrine beskriver dette som en flydende tilgang, som til tider kunne være udfordrende at skelne mellem. Lundekollektivet blev opfattet som deres hjem, og som informanten, Carina beskriver, kolliderede det med, at hun blev inddraget i sin behandling. Helt konkret beskriver hun f.eks., at hun skulle læse de årsberetninger, som personalet skulle skrive om hende, og hvor hun rent psykologisk udviklingsmæssigt var. Hun fortæller, at det var dybt ubehageligt at læse om sig selv og sine mangler. For hende gjorde det, at det pludselig blev tydeligt, at det var et behandlingssted frem for et hjem, og det var ikke en rar og betryggende følelse.

Et spejl af sig selv

De fleste informanter fortæller, at de havde et godt forhold til de øvrige beboere, og det bliver også beskrevet, at de unge brugte hinanden meget til at tale sammen om de svære ting. Dog beskriver Carina, at dette også var en udfordring, idet det kunne være hårdt at se et spejl af sig selv, hvis man havde det svært. Der var flere med samme problematikker som hende, og det kunne være hårdt at se, hvordan de andre kæmpede med det samme.

Hun beskriver det som noget helt unikt at få lov til at danne så tæt et bånd til de andre beboere, men samtidig kunne det tætte bånd også "smitte", hvis der var én, der havde en dårligere periode. Hun giver et eksempel på en pige, som begyndte at skære i sig selv. På et tidspunkt begyndte flere af de andre beboere netop også at skære i sig selv, hvorfor pigen, der havde startet det, måtte blive indlagt på psykiatrisk afdeling et par uger.

Tidsperspektivet

Det kan have en betydning, at størstedelen af informanterne flyttede fra Lundekollektivet for 10 år siden eller mere. Analysen indikerer, at tidsperspektivet har en betydning for deres oplevelse og opfattelse af Lundekollektivet. Størstedelen af de informanter, der har den mest positive opfattelse af Lundekollektivet, er dem, som er blevet ældre, og hvor det er længere tid siden, at de var i Lundekollektivet. De har fået hele oplevelsen mere på afstand, og derfor kan der komme en anden forståelse af, hvorfor tingene blev gjort, som de blev gjort. At de er blevet voksne og mere modne, kan dermed have en betydning i forhold til, hvordan de i dag opfatter deres tid i Lundekollektivet. Flere af informanterne beskriver f.eks. dette ved, at de påpeger, at de dengang syntes, at de faste rutiner kunne være svære at indgå i, men med tiden – og særligt efterfølgende - fandt de ud af, at de havde godt af den faste struktur.

Samtidig er der også en usikkerhed i forhold til, hvor meget de tidligere anbragte husker, eftersom det – for flere af dem – er mange år siden, at de boede i Lundekollektivet. Som Anja f.eks. beskriver, er der flere ting, som hun med vilje har fortrængt fra de år, fordi hun havde det så psykisk hårdt, og der var flere ting, som hun gerne ville glemme.

Undersøgelsens fund i forhold til anden forskning

Dele af undersøgelsens resultater kan relateres til anden forskning om, hvad der vurderes som kvalitet i socialt, socialpædagogisk og terapeutisk arbejde. Eksempelvis understregede flere af de interviewede beboere personalets evne til at være opmærksomme, have forståelse for deres problemer og skabe en god stemning som vigtige elementer ved deres oplevelse af kvalitet. Dette understøttes også af forskningen om relationer mellem behandler og borgere, hvor dét at indgå i relationer, og i de handlinger den specifikke relation tillader, ofte er udtryk for nogle egenskaber, hvor personalet via generel indlevelsesevne og omsorg forsøger at skabe forandringer. Dette vurderes som et særligt centralt element ved arbejdet med udsatte (Kendrick, 2013; Long & Wodarski, 2010; Hansen, 2009; Hingley-Jones & Mandin, 2007; Gaia, 2006; Ribner & Knei-Paz, 2002).

Undersøgelsen giver indikationer på, at forældresamarbejdet er en af de vigtige elementer ved Lundekollektivets kvalitet, hvilket der ligeledes kan findes belæg for i nyere forskning. I nyere forskning fokuseres der på beboernes sociale kapital, hvorfor det i høj grad også drejer sig om forældrearbejde, samspil mellem forskellige andre aktører og ikke mindst at se på de ressourcer, som de unge udsatte har at trække på, som vigtige elementer i forhold til at skabe positive resultater (Bagger m.fl. 2016, Mølholt m.fl. 2012, Yen m.fl. 2009).

Undersøgelsen adresserer også de nuværende anbragtes samt tidligere anbragtes fokus på hjemlige omgivelser som værende en vigtig faktor for kvalitet, hvilket også findes i andre publikationer, der behandler anbragtes egne vurderinger af kvalitet (Ottosen mfl. 2014, Aagerup 2013).

Sidst adresseres der af tidligere pårørende, nuværende medarbejdere og Lundekollektivets samarbejdspartnere, at Lundekollektivets refleksive kultur er med til at skabe kvalitet, idet personalet forholder sig til, hvordan beboerens problemer udvikler sig, og forholder sig til, hvad man som personale kan gøre for at skubbe udviklingen hen i den 'rigtige' retning.

At forholde sig refleksivt til borgeres problemer og til den faglige indsats som et element i kvalitet i arbejdet med udsatte, understøttes af dele af både international og national forskning, der vægter refleksion som værende betydningsfuld for at kunne frembringe gode resultater (Ruch 2005, Ottosen mfl. 2014).

Litteratur

- Agerup, L. (2013): "Kvalitet og udvikling i socialpædagogisk arbejde med anbragte unge" Ph.D.-afhandling ved Institut for Sociologi og Socialt arbejde. Aalborg Universitet
- Bagger, S. m.fl. (2016): "Anbragte børns skolegang på intern skole" SFI, 16:21
- Davis, J. M. (1998): "Understanding The Meanings of Children: A Reflexive Process" *Children & Society* 12: 325-335.
- Delanty, G. (2000): "*Citizenship in a Global Age*" Open University Press.
- Delanty, G. (2002): "Two Conceptions of Cultural Citizenship: A review of Recent Literature on Culture and Citizenship" *The Global Review of Ethnopolitics* 1(3): 60-66.
- Delanty, G. (2003): "Citizenship as a learning process: disciplinary citizenship vs. cultural citizenship" *International Journal of Lifelong Education* 22(6): 597-605.
- Gaia, d. L. (2006): "A sociological concept of client trust" in *Current Sociology*, vol. 54(4), p. 549-564.
- Gallager, L & M. Gallager (2008): "Methodological immaturity in childhood research? Thinking through 'participatory methods'" *Childhood* 15(4): 499-516
- Hastrup, K. (1992): "*Det antropologiske projekt - om forbløffelse*" København, Gyldendal.
- Hansen, J. H. (2009): "*Socialpædagogen - Identitet og faglighed*" Hans Reitzels forlag: København.
- Hingley-Jones, H & P. Mandin (2007): "'Getting to the root of problems': The role of systemic ideas in helping social work students to develop relationship-based practice" in *Journal of Social Work Practice*, vol. 21(2), p. 177-191.
- Kaaber, N. (ed.) (2005): "*Inclusive Citizenship: Meanings and Expressions*". London: Zed Books.
- Kendrick, A. (2013): "Relations, relationships and relatedness: residential child care and the family metaphor" in *Child and Family Social Work* 2013, 18, pp 77-86
- Kierkegaard, S. (1859): "*Brudstykker af en ligefrem Meddelelse*"
- KL & LOS (2000) '*Kvalitet i anbringelsen - samarbejdet mellem kommuner og opholdssteder*' KL & LOS.
- Long, K., & Wodarski, J. S. (2010): "The importance of education, understanding, and empirical research in social work: The nuts and bolts of the business" in *Journal of Evidence-Based Social Work*, vol. 7(3), p. 173-199
- Ribner, D. S., & Knei-Paz, C. (2002): "Client's view of a successful helping relationship" in *Social Work*, vol. 47(4), p. 379-87.
- Lister, R. (2007): "Inclusive Citizenship: Realizing the Potential". *Citizenship Studies* 11 (1): 49-61
- Mølholt, A. m.fl. (2012): "*Efterværn for tidligere anbragte unge*" SFI, 12:04
- Ottosen, M.H: m.fl. (2015): "ANBRAGTE BØRN OG UNGES TRIVSEL 2014" SFI, 15:01

- Ribner, D. S., & Knei-Paz, C. (2002): "Client's view of a successful helping relationship" in *Social Work*, vol. 47(4), p. 379-87.
- Ruch, G. (2005): "Relationship-based practice and reflective practice: holistic approaches to contemporary child care social work" i *Child and Family Social Work* 2005, 10, pp 111-123
- Vygotsky, L. (1978): "*Mind in Society – the development of higher psychological process*" Udgave 12. Harvard University Press.
- Vinnerljung, B. m.fl. (2005): "Educational Attainments of Former Child Welfare Clients – a Swedish National Cohort Study" *International Journal of Social Welfare* 14(4): 265-276.
- Warming, H. (2011): "Children's participation and citizenship in a global age: Empowerment, tokenism or discriminatory disciplining?" *Social Work & Society*. 9 (1): 119-134.
- Yen, I. H. m.fl. (2009): "From Homeless to Hopeless and Healthless? The Health Impacts of Housing Challenges Among Former Foster Care Youth Transitioning to Adulthood in California" *Issues in Comprehensive Pediatric Nursing*, 32(2):77-93.

